

- *Finansal piyasalardaki kriz domino etkisi yaratacak mı?*
- *Vergi yapısı yatırım kararlarını etkiliyor*
- *Sosyal Güvenlikte istatistik oyunları*

Ekonomik Rapor

Yayın Kurulu

Nail SANLI

Ali E. DOĞANOĞLU

Ahmet FETTAHOĞLU

Yıldız ÖZTÜRK

TÜRMOB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi

tarafından yayınlanmaktadır

Yayın Türü : Yaygın süreli

Yönetim Yeri

Gençlik Caddesi No:107

06570 Anıttepe - ANKARA

Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)

Fax: (0.312) 232 50 73

http: www.turmob.org.tr

e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Fersa Matbaası

İstanbul Yolu 12.Km.Dökmeci San. Sit.

10.Cad. No:5/8 Şaşmaz/ANKARA

(0.312) 278 43 56

Basım Tarihi : 07 Nisan 2008

Basım Yeri : Ankara

ISSN : 1307-6620

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı

Bilanço Dergisi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya

tamamı alıntı yapılamaz

Dünya ve Türkiye

Dünyaya ekonomik belirsizlik, Türkiye'ye ise siyasi gerilim damgasını vuruyor. Küresel ekonominin hassas dengeler üzerinde bulunduğu böylesi bir dönem kriz beklentilerini derinleştirerek endişeleri artırıyor. ABD Merkez Bankası bugüne kadar faiz silahını kullanarak duruma hakim olmaya çalıştı. Ancak, bu silahın mermileri de bitmek üzere.

Türkiye'ye ise siyasi gerilim damgasını vuruyor. Türban ile başlayan gerilim süreci, Ergenekon operasyonu ile şiddetini artırdı. Bazı sivil toplum kuruluşlarının yaptığı sağduyu çağrısı ise adresi belirsiz bir mektup gibi ortada kaldı.

Türkiye uluslararası alanda yaşanan ekonomik belirsizlik ile ülkede yaşanan siyasi gerilimin kısılacı içinde bulunuyor.

Yaratılan gerginlik toplumun tüm kesimlerine yansıyor. Üniversitelerde çatışma ve kavgalar başladı. Toplum taraf olmak zorunda bırakıldı. Türkiye kutuplaşmalardan yakın geçmişinde büyük zararlar gördü. Binlerce evladını çatışmalarda kaybetti. Siyasi karar vericiler yakın tarihimizden umarım ders alırlar.

Toplumsal yapımızdaki gerginliğin yanısıra, meslek örgütümüzde gerginlik politikasını yaşamak zorunda kaldı. 3568 Sayılı Meslek Yasası'nda değişiklik yapmak üzere hazırlanan Kanun Tasarısı meslek örgütümüzü gerdi. Umarım Kanun Tasarısı'nın TBMM ve Plan Bütçe Komisyonu'ndaki görüşmeleri sırasında meslek örgütümüzün talepleri ve beklentileri karşılanır.

Karar alıcıların bu gerginlik politikasına devam etmeleri, Türkiye'nin geleceğini karartacaktır.

Dergimizin bu sayısında da ilgi ile okuyacağımızı umduğumuz haber ve araştırmalara yer verdik.

Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

Finansal piyasalardaki kriz domino etkisi yaratacak mı ?

Amerika Birleşik Devletleriyle başlayan ve Finansal piyasalarda yaşanan kriz, tüm küresel ekonomide bir domino etkisi yaratacak mı? Finansal piyasalarda yaşanacak bir sıkışma, kredi hacminde bir daralma ve risk algılamalarındaki bir yükselme yoluyla meydana gelebilecek. Bu gelişme ise Türkiye'yi ekonominin zayıf noktası cari işlemler açığı noktasında etkileyebilecek.

ABD'nin beşinci büyük yatırım bankası Bear Stearns mart ayının ortalarına doğru, Mortgage Subprime piyasasında baş gösteren krizin etkisiyle ödeme gücü içine girdi. Kurmuş olduğu iki "hedge fonu" daha önce iflas etmiş olan bu yatırım bankası, mortgage piyasasındaki krize karşı diğer yatırım bankalarına göre daha zayıf durumda idi ve bu durumun kamuoyuna yansımaları sonucu, satış anlaşması öncesinde müşterileri iki gün içerisinde Bear Stearns'tan 17 milyar dolar mevduat çekmişlerdi. İflas durumuyla karşılaşan Bear Stearns'ın

acilen kendisi için bir alıcı bulması gerekiyordu. Mortgage ve seküritizasyon işlerine çok daha temkinli girerek kriz sürecinde bünyesel gücünü büyük ölçüde korumuş olan JPMorgan Chase Bankası; ağustos 2007'den buyana giderek yayılan ve derinleşen krizin boyutlarının genişlemesini durdurmak için beklentilerin ötesinde çaba harcayan Amerikan Merkez Bankası FED'in sağlamış olduğu 30 milyar dolar tutarındaki aların durumu fonlamasıyla, hisse başına 2 dolar vererek satın almak üzere Bear Stearns yönetimiyle anlaştı¹. Bear Stearns'ın hisseleri yaklaşık bir yıl öncesi bu

zamanlar Borsada 170 dolara alıcı buluyordu. JPMorgan Chase Bankası Bear Stearns için 236 milyon dolar ödemişti ama Bear Stearns'ın sadece genel merkez binası dahi bu rakamın altı katı bir değer taşıyordu².

Küresel ekonomiyi tahdit eden finansal krizle ilgili olarak bir çok uzman kendi başına ve kontrolsüz biçimde yeni finansal araçlar keşfeden, uygulamaya koyan ve genişleyen bugünkü modern finansal sistemi eleştirmekte ve Bear Stearns'ın batışını bu sistemin kaçınılmaz bir sonucu olarak değerlendiren

metedirler. Onlara göre bu sistem karmaşık, içiçe geçmiş ve çıkar çatışmalarına açık bir finansal yapının oluşumuna yol açmıştır. Mortgage subprime kredilerinin temininde yolsuzluk yaygın bir araz olmuştur. Yaptıkları işlerin uzun vadeli sonuçlarını dikkate almaksızın kısa vadeli çıkarları peşinde koşan bankacılar ve fon yöneticileri yüklü primleri ceplerine indirmekle suçlanmaktadır.

Geçmişte de finansal piyasalar aşağı yukarı her on yılda bir önemli krizlerle karşılaşmışlardır. Örneğin 90'lı yılların ikinci yarısında Uzak-Doğu Asya'da patlak veren finansal kriz daha sonraları aralarında Rusya ve Türkiye'nin de bulunduğu yeni yükselen ekonomileri, Latin Amerika'yı ve gelişmiş ekonomileri sarsmıştı. Bugünkü kriz ise ilk sekürütizasyon (gelecekteki gelirlerin satışı veya rehin edilmesi suretiyle fon temini) krizi olarak tanımlanabilir.

Finansal piyasalarda günümüzde karşılaşılan krizin tohumları 80'li yıllarda atıldı. ABD'nde şirketlerin yarattığı toplam katma değer sadece yüzde 15'ini yarattığı ve özel sektördeki toplam istihdamın sadece yüzde 5'ini sağladığı halde, finansal hizmetler sektörünün toplam şirket karları içindeki payı 80'li yılların başındaki yüzde 10 oranından geçtiğimiz yıl yüzde 40'a yükseldi.

Bu hızlı büyüme başlangıçta, düşen enflasyon ve faiz hadlerinin deste-

ğiyle hızla yükselen varlık fiyatlarına dayandı. Şirketlerdeki yeniden yapılandırma faaliyetleri, "outsourcing"le güç kazanan ücret rekabeti ve düşen işçi sınıfı payı ile bilişim teknolojisindeki gelişme şirket karlılık düzeylerini artırdıkça, varlık fiyatları yükseldi. Kanada ekonomik araştırma firması BCA Research tarafından yapılan bir araştırmaya göre bu dönemde hisse sentlerinden, bonolardan ve nakitten oluşan bir portföyün yıllık getirisi yüzde 14'e kadar yükseldi. 2000'li yıllarda ise finansal hizmetler sektörü, reel ekonomideki gelişmelerle pek de uyumlu olmayan bir şekilde, borçları, sekürütizasyonu ve gayri nakdi öz sermaye ticaretini kullanarak komisyon gelirlerini ve karlarını artırma işine ağırlık verdi. Fahiş getiri peşindeki yatırımcılar da hevesli bir biçimde bu süreçte rol aldılar. Bu süreç yatırım bankalarını borçlanma mekanizmalarına dönüştürdü. 80'li yıllarda finans kesiminin toplam borcu finans-dışı kesimin borç toplamının yüzde 10'u kadar iken, bu oran şimdilerde yarı yarıya ulaşmış durumda. Düşük enflasyon oranları ve düşük faizli likidite bolluğu bankalara bu uğraşlarında dayanak oluşturdu

Bankaların karlılıklarını artırmak için yüksek borçluluk oranlarıyla kredi hacimlerini genişletme ve prim ve komisyon gelirlerini yükseltme çabası, yaşanan likidite bolluğu ile birlikte ABD'nde mortga-

ge subprime piyasasında tanık olunan sağlıksız şişmenin başlıca nedenleri oldu. Finans kesiminin bu borçlanmaya dayalı genişlemesinde yöneticilere ödenmekte olan karlılık primleri önemli bir motif oluşturdu.

Ödeme gücü zayıf kesime açılan mortgage kredilerinin (subprime) ana para geri ödemelerinin sekürütizasyon yoluyla finans kurumlarınca fon yaratma amacıyla kullanılması ABD'nde geçen ağustos ayında finansal piyasalarda yaşanan ilk dalgalanmanın ana nedeni oldu. Zira ana para ödemeleri rehin edilerek ihraç edilen bonoların değeri, kredi kullananların ödeme güçlüğü içine girmesiyle önemli bir kayba uğradı ve bu durum zincirleme bir etki doğurdu.

Kredi piyasalarındaki daralma ve resesyon olasılığı Amerikan Merkez Bankası FED'i süratli bir biçimde piyasalara müdahale etme durumunda bıraktı. Banka enflasyonu ikinci planda tutarak, kredi sıkışıklığını gidermek ve resesyon olasılığını düşürmek için eylül ayından başlayarak temel faiz oranlarını kademeli olarak yüzde 2.25'e düşürdü. Bu şekilde reel faiz haddi uzun bir aradan sonra ilk kez negatif hale gelmiştir. ABD'ne halen ekonomik durgunluk yaşanmakta olup, birçoklarına göre resesyon başlamıştır. Tüketici güven endeksi önemli bir düşüş göstermiştir. Konut fiyatları beşinci aydır üst üste düşmektedir. Finansal pi-

yasalar hala istikrara kavuşmamıştır ve kredi sıkışıklığı sürmektedir. İstihdam hacmi düşmekte ve otomobil satışları ve sınai üretim daralmaktadır.

GSYİH'nın yüzde 6'sı dolayında seyreden cari işlemler açığının da etkisiyle zayıflayan ve 2007 yılında euroya karşı yüzde 10.4 oranında gerileyen dolardaki değer kaybı FED'in faiz indirimleri, resesyon olasılığı ve emtia fiyatlarındaki tırmanma nedenleriyle hızlanmıştır. Dolar, mart ayı ortalarında rekor düzeyde bir gerilemeyle 1.0 euro =

1.56 dolar noktasına gerilerken uzun yıllardan sonra ilk kez 100 yenin altına düşmüştür.

Bu güne kadar verdiği devasa cari işlemler hesabı açığıyla küresel ekonomiye motor görevi yapmış olan ABD ekonomisindeki bu olumsuz gelişmeler halen iyi bir görüntü ortaya koyan diğer belli başlı ekonomileri nasıl etkileyecek? Hernekadar günümüzde küre-

sel ekonomi Amerikan ekonomisine eskisi kadar bağımlı olmasa bile, bu ülkede baş gösterecek bir ekonomik yavaşlamanın etkileri biraz gecikmeyle de olsa dünyanın geri kalan ülkelerinde hissedile-

cektir. Finansal piyasalarda derinleşecek ve genişleyecek bir kriz, reel ekonomilerdeki daralmanın ticaret hacimleri üzerindeki daraltıcı etkisiyle birlikte diğer ülkelerin ulusal paralarını da etkileyecektir. Uzak-Doğu Asya ülkelerinde süregelen hızlı ekonomik büyümenin ve bu ülkelerin küresel ekonomide edindiği önemli payın, diğer ekonomilerin ABD ekonomisine olan bağımlılığını ve duyarlılığını azalta-

cağı beklenmekle beraber, Amerikan ekonomisinde yaşanacak bir daralmanın başlıca dört mecradan diğer ülkeleri ve onların ulusal paralarını ciddi biçimde etkilemesi beklenmektedir.³

Birincisi finansal piyasalardaki bir krizin ulusal paralar üzerindeki etkisi üzerinde ilgili ülkenin cari işlemler hesabının durumu belirleyici bir rol oynayacaktır. Kredi piyasalarında oluşacak bir sıkışma halinde ve karşı karşıya kalınacak bir likidite darlığında yüksek cari işlemler açığı veren ülkelerin ulusal paraları daha büyük bir

baskı altında kalacaktır. Bu açıdan Türk Lirası, Baltık ülkeleri paraları, Yeni Zelanda Doları ve hatta Avustralya Doları küresel risk alma hevesinin kırıldığı bir ortamda diğer ülkelerin paralarına göre daha kırılgan bir durumda olabilir³.

İkincisi, İngiltere, Avustralya, Yeni Zelanda, İspanya, İrlanda ve Hindistan gibi İngiliz finansman yapısına sahip olup, şirket borçluluk

oranlarının yüksek ve ekonominin, aşırı şişmiş konut piyasasına karşı duyarlı durumda bulunduğu ülkeler finansal piyasalardaki bir sıkışıklığa karşı diğer ülkelere göre daha duyarlı konumda bulunacaklardır. Zira konut fiyatlarında bir düzeltme ihtiyacının hissedilmediği bir ortamda, ABD’nde konut fiyatları aşağı doğru çekilmeye, gerilemeye yüz tutmuş, bu süreç arkasından bir dizi olumsuz gelişmeyi beraberinde getirmiştir. Bu tür bir sürecin yukarıda sayılan ülkelerde de tekrarlanmaması için somut bir neden bulunmamaktadır.

Üçüncü husus ise şu anda emtia fiyatlarının çok yüksek düzeylerde seyrediyor olmasıdır. Bu durum sadece mutlak fiyat rakamlarının yüksekliği ile değil, aynı zamanda küresel ekonomik büyümenin yavaşlamakta olduğu bir ortamda bulunulmasından dolayı da dikkat çekicidir. Dolayısıyla Amerikan ekonomisindeki bir daralmanın etkisiyle küresel ekonomide belirgin bir yavaşlama meydana gelmesi durumunda temel mal fiyatları ile bu malların ihracatçısı ülkelerin ekonomileri üzerinde aşağı yönlü baskılar oluşabilir.

ABD ekonomisindeki bir daralmanın yaratabileceği bir diğer önemli

domino etkisi ise, tahmin edileceği üzere, küresel ticaret hacminde beklenilmesi gereken küçülme yoluyla gerçekleşebilecektir.

Türkiye’nin ABD’ne yaptığı ihracatın toplam ihracat hacmi içersindeki payı yüksek değildir. (2006 yılı yüzde 5.9, 2007 yılı yüzde 3.9) Dolayısıyla Amerikan ekonomisindeki bir daralmanın ülkemiz ekonomisi üzerine olabilecek olumsuz etkisi; adı geçen ülkeye olan ihracat hacmindeki bir düşmeden ziyade, bu daralmanın diğer ülkelerin (Ör. Euro bölgesi) ekonomileri üzerindeki olumsuz etkisi ve daha da önemlisi Morgan Stanley’in raporunda da belirtildiği üzere, finansal piyasalarda yaşanacak bir sıkışma, kredi hacminde bir daralma ve risk algılamalarındaki bir yükselme yoluyla meydana gelebilecektir. Zira Türkiye ekonomisi çok yüksek bir cari işlemler açığı vermektedir ve bu yüksek açık bu güne kadar varlık ve imtiyaz hakkı satışının yanısıra küresel piyasalardaki likidite bolluğu sayesinde kolaylıkla ve düşük maliyetle sağlanan borçlanmayla kapatıla gelmiştir.

Türkiye’nin cari işlemler hesabı açığı bir önceki yıla göre yüzde 18.1 oranında bir artışla 2007 yılın-

da 38 milyar dolara yükselmiştir. Ülkemiz aynı hacimde hasıla üretmek için giderek daha çok ithalat yapma zorunluluğu duymaktadır. Türkiye’nin net dış yükümlülükleri 2007 yılının ilk dokuz aylık bölümünde 89 milyar dolar artmıştır. Açıkçası Türkiye bir mirasyedi gibi davranmaktadır. Devasa iç tasarruf açığı vermekte, bunu borçlanmayla ve yabancılara varlık ve imtiyaz hakkı satmak suretiyle kapatmaktadır. Halbuki Petkimin satışıyla sadece iki aylık, Ankara Doğalgaz Dağıtım imtiyazının satışıyla sadece iki haftalık cari açık kapatılmaktadır. Bazı limanlar gitti, sırada otoyollar ve köprüler var. Avrupa’ya ihraç mallarımızı taşıyan TIR’ları bile artık yabancı bir şirket, kısa bir süre önce nakliyecilerimizce bir “egemen servet fonu”na (KKR, Kohlberg Kravis Roberts & Co.) 1.3 milyar dolara satılmış olan U.N. Ro-Ro Şirketinin gemileri (Türkiye ihracatının yaklaşık yüzde 37’sini gerçekleştiriyor.) taşıyor.

Bu manzara karşısında toplumun her bireyinin oturup, başını iki elinin arasına alıp, ne yapmakta olduğunu düşünüp, akılcı toparlanmasını temenni etmekten başka yapacak bir şey gözüküyor.

1 Şirketlerinin yangından mal kaçırılır gibi çok düşük fiyatla satıldığını düşünen hissedarların kızgınlığını gidermek ve yapılacak Genel Kurulda satış işleminin onaylanmasını sağlamak üzere, JPMorgan Chase teklif tutarını dört misli artırarak yaklaşık 1 milyar Dolara yükseltti. (The New York Times, 24 Mart 2008)

2 The Economist, 22-28 Mart 2008, s. 75.

3 www.morganstanley.com. (Global Economic Forum, 17.03.2008)

(*) Yazının ilk bölümünde 22-28 Mart tarihli The Economist’te Wall Street krizi ile ilgili olarak yer verilen bir araştırmadan yararlanılmıştır.

Vergi yapısı yatırım kararlarını etkiliyor

Vergi yapısındaki değişimin, ekonomik, sektörel ve pazar payı ile ilgili faktörlerden hemen sonra yatırım kararlarında belirleyici olduğu saptandı. Yatırımcıların çok büyük bir kısmı genel vergi indirimlerini bu konuda birinci sıradaki etken olarak değerlendirirken vergi muafiyetleri, Türk vergi sisteminin yapısı ve vergi rekabeti için uygulanan politikalar indirimleri takip eden faktörler.

ISMMMO (İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası) için Türkiye’de yerli ve yabancı sermayenin yatırım kararlarını etkileyen faktörler ile bu faktörlerin önem sırasının belirlenmesi amacıyla İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nden Yard. Doç. Dr. Nagihan Oktayer, Nazan Susam ile Dr. Murat Çak tarafından hazırlanan rapor açıklandı. İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi’nce desteklenen çalışmada, İstanbul Sanayi Odası’nın en büyük 500 firma ve ikinci büyük 500 kuruluşu da içeren, her biri

kendi sektörünü önemli ölçüde temsil yeteneğine haiz 840 yerli ve yabancı şirket temsilcisi ile yatırım kararlarını etkileyen faktörler üzerine görüşüldü.

Dünya genelinde doğrudan yabancı yatırımların gittiği ülke açısından büyük önem taşıdığı vurgulanan araştırmada yabancı sermayenin de gideceği bu ülkeyi bazı kriterleri göz önüne alarak belirlediği anımsatıldı. Buna göre, firmalar yatırım yapacakları alanları belirlerken öncelikli olarak ekonomik koşulları değerlendiriyor, bunun yanı sıra pazar koşulları, sektörel faktörler, yasal düzenleme-

ler, siyasi faktörler ve benzeri koşulları da dikkate alıyor. Ayrıca vergi sisteminin yatırım ortamını daha cazip kılacak şekilde düzenlenmesi ve özellikle istihdam, karlılığı etkileyecek kurumlar ve kar transferi vergileri ile dış ticaret üzerinden alınan vergilerdeki farklılıklar, yatırım kararını etkileyen unsurlar olarak kabul ediliyor. Vergi rekabetinin artması ve buna bağlı olarak vergi yapısında ortaya çıkan değişim, vergilemeye daha duyarlı ve ülkeler arasındaki son derece düşük getiri farklılıklarını bile değerlendiren yabancı yatırımcıların yatırımlarını artırmaları-

na veya diğer ülkelere kaydırma- larına neden olabiliyor.

Vergideki değişikliklerin Türki- ye’de günübirlik kararlarla ele alındığını belirten TÜRMOB Ge- nel Başkan Yardımcısı ve İSM- MMO Başkanı Yahya Arıkan bu denli sık değişiklikle kamuya gü- venin sarsıldığına dikkat çekti. “Açıklanan nedenlerle vergi yasa- ları baştan sona gözden geçirilme- li ve bir istikrara kavuşturulmalı- dır” diyen Arıkan 1960 yılından bu güne kadar geçen yaklaşık 50 yıl- lık süreçte, vergi yasalarına ilişkin olarak yapılan yasa değişiklikleri- ne ilişkin tespitleri aktarırken şu değerlendirmeyi yaptı:

“1960-1979 tarihleri arasında 34 adet, 1980-1999 arasında 71 adet, 1999-2002 tarihleri arasındaki 3

yıllık bir süreçte 6 adet, 2003- 2004 tarihleri arasında 2 yıllık bir süreçte 14 adet değişiklik yapıldı. Konu ile ilgili olarak yapılan bu kadar çok yasal değişikliğin ya- nında, ayrıca yayımlanan genel tebliğler, iç genelgeler ve istisna had ve tutarları ile vergi oranlarına dönük Bakanlar Kurulu kararları ile son yılların uygulaması olan muktezalar ve sirkülerler de dik- kate alındığında karşımıza adeta korkunç bir yasal değişiklikler toplamı, devasa bir mevzuat çık- maktadır. 1980 yılından günümü- ze kadar geçen süreçte ekonomik hayatta yaşanan çok hızlı değişi- me paralel olarak bu kadar çok değişiklik yapılmasına rağmen, mali sistem maalesef yerine otur- madı. Yapılan değişikliklerin bir veya ikisi hariç, hiç biri vergi re-

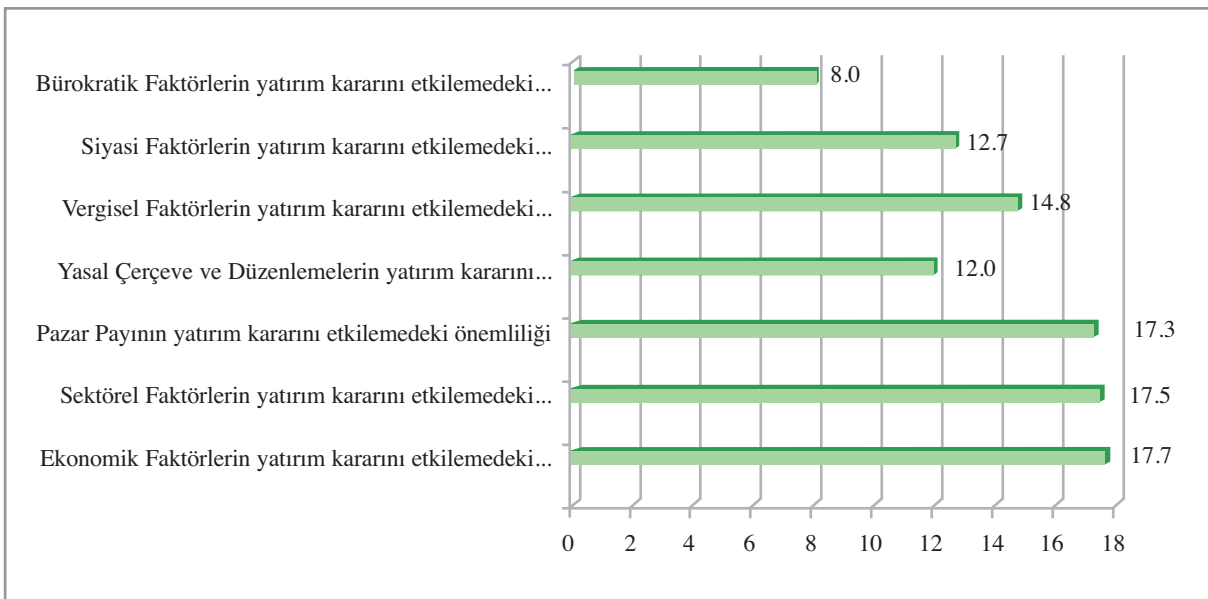
formu düzeyinde olamamış, aksi- ne mevcut vergi sistemini zafiyete uğratmış, önceden kaldırılan hükümler yeniden ihdas edilmeye çalışılmıştır.”

İSMMM’ın “Vergi Yapısın- da Değişimin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi” konulu araştır- masında ulaşılan saptamalar aşağıdaki Őekildeki gibi.

Yatırım kararları üzerinde ekono- mik, sektörel ve pazar payı ile il- gili faktörler ilk sıralarda yer alır- ken, vergisel faktörler ise söz ko- nusu ilk üç faktörün ardından dör- düncü sırada geliyor. Yatırımcılar açısından en az etkili olan faktör ise bürokratik faktörler olarak gö- rülüyor.

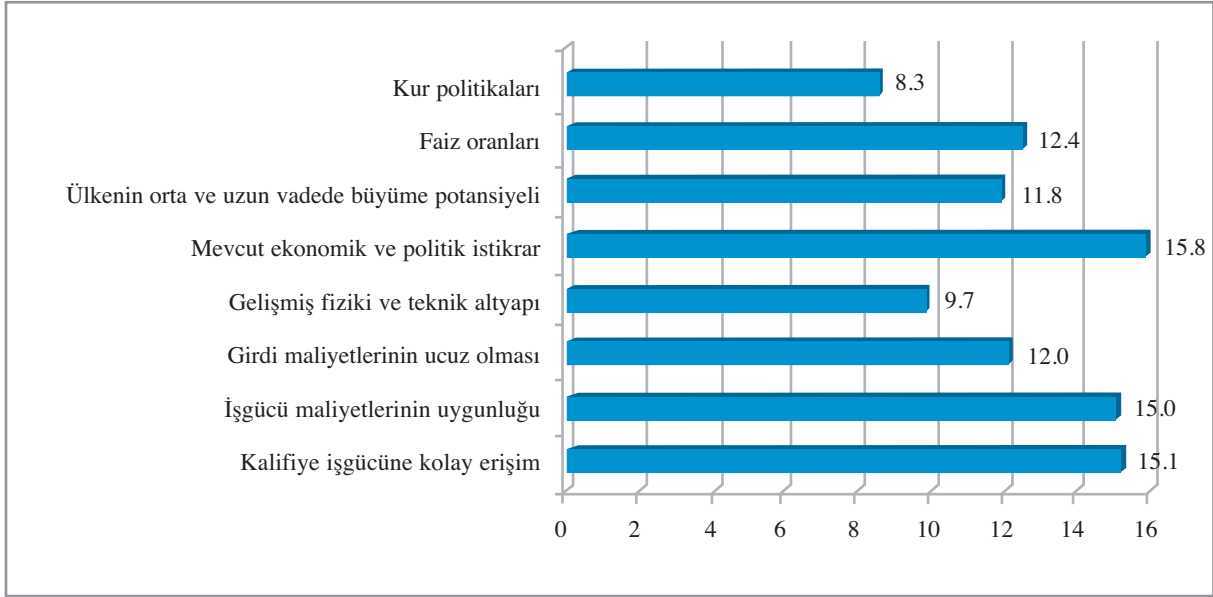
Yerli ve yabancı firmalar yatırım kararlarını verirken öncelikli ola-

YATIRIM KARARINDA ANA FAKTÖR EKONOMİK

EKONOMİK FAKTÖRLERDE İSTİKRAR ÖNCELİKLİ

rak ekonomik faktörleri dikkate alıyor, söz konusu faktör içerisinde ise ekonomik istikrar ilk sırada geliyor. Bunun dışında yatırımcılar açısından iş gücüne kolay erişim ve iş gücü maliyetleri büyük önem taşıyor. Ayrıca faiz oranları da yatırımcılar açısından dikkate alınan faktörler arasında yer alıyor.

Gerek kalifiye işgücüne kolay erişim gerekse işgücü maliyetlerinin uygunluğu gibi, işgücü ile ilgili faktörlere de neredeyse genel ekonomik istikrar kadar önem atfedildiği anlaşılıyor. Günümüzde ucuz ve kalifiye işgücünün bulunduğu ülkeler özellikle doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını çekme konusunda ilk sıralarda yer alıyor. Çin, Hong Kong, Rusya,

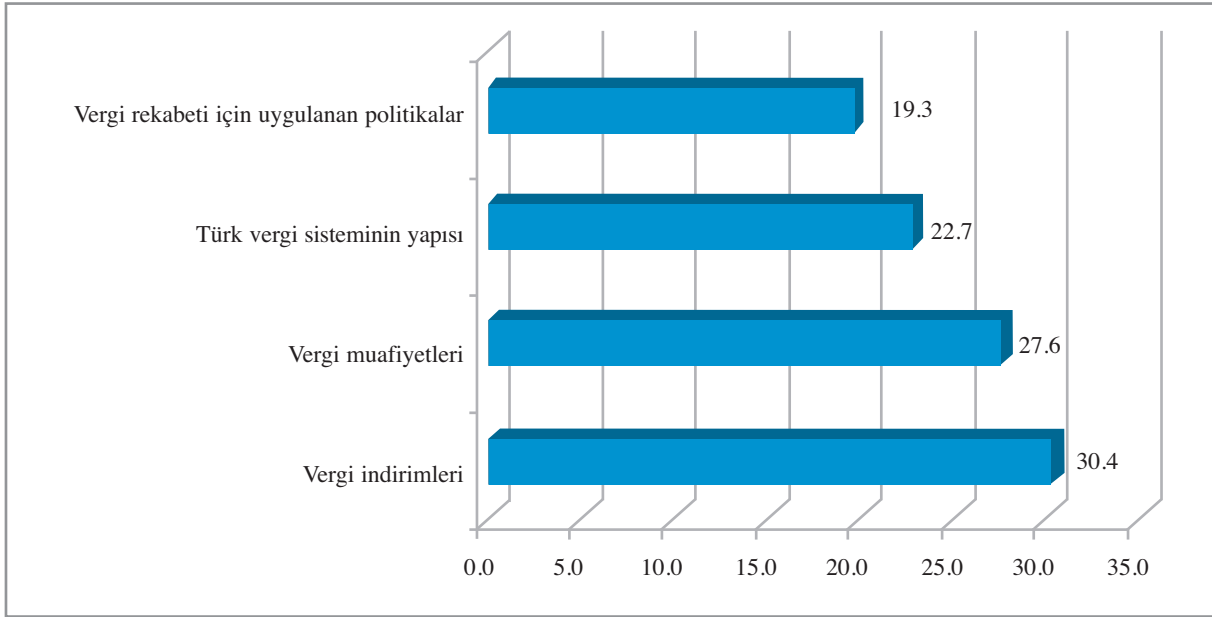
Hindistan v.b. devletler kalifiye ve ucuz işgücü hususunda diğer devletlere karşı epey bir üstünlük içerisinde. Söz konusu faktörlerin bir günden diğerine kolaylıkla değiştirilemeyeceği de dikkate alındığında, bu konuya bir an önce daha fazla önem verilmesi, Türkiye açısından yatırım ortamını daha cazip hale getirir.

Özellikle uzun dönemli yatırım kararlarında getirinin zaman içerisindeki değerinin hesaplanmasında önemli bir ölçüt olan faiz oranı, yerli ve yabancı yatırımcılar açısından yatırım kararı alınırken göz önünde bulundurulmuş bir diğer ekonomik faktördür. Belirli bir ülkede reel faiz oranının yüksek olması o ülkeye gidecek olan portföy yatırımlarının miktarını

arttırırken, doğrudan yatırım miktarını azaltmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Türkiye'nin hala yüksek reel faizlere sahip olması, hem yerli hem de yabancı yatırımlar önünde bir engel teşkil ediyor.

Ankete katılan firmalar vergisel faktörleri dördüncü sıraya yerleştirdi. Vergi faktörlerinin belirleyicileri arasında ise genel vergi indirimleri yüzde 30,4'lük payla yatırımcılar tarafından birinci sıraya konuldu. Vergi muafiyetleri ikinci sırada yer alırken, Türk vergi sisteminin yapısı üçüncü sırada, vergi rekabeti için uygulanan politikalar dördüncü sırada yer aldı. Türkiye'de yatırımların teşvikine yönelik olarak Gelir ve Kurumlar vergisi alanlarında gelir düzeyi

VERGİSEL FAKTÖRLERDE İNDİRİMLER CEZBEDİYOR

düşük illerde, Katma Değer Vergisinde ise sektörler veya ürün gruplarında vergi indirimleri uygulandı.

Hem yerli hem de yabancı yatırımcılar açısından vergisel faktörler, diğer faktörler kadar olmasa da yatırım kararlarını etkiliyor. Vergi indirimleri gelişmekte olan ülkelerin sıklıkla başvurduğu bir yöntem oluyor. Nitekim OECD ülkeleri arasında yapılan bir çalışmada, gelişmekte olan ülkelerin yatırımları çekmek için genel vergi indirimlerine başvurma oranı yüzde 45 iken, söz konusu oran gelişmiş ülkelerde yüzde 5 olarak rapor edildi (Goodspeed; 2006).

Ülkedeki yasal çerçeve ve düzenlemeler yatırımcılar açısından yatırı-

m kararlarını belirlemede altıncı sırada yer alıyor. Yasal düzenlemeler içinde en önemli husus hukuk sisteminin güvenilirliği olarak saptandı.

Şirketler, yatırım yaptıkları ülkelerdeki hukuk kuralları ile o ülkedeki ticari ilişkilerini kurmaya çalışıyor. Bu nedenle hukuk sisteminin düzgün işlemesi, zamanında ve adaletli kararların çıkması yatırımcılar için büyük önem taşıyor. Bu hususta Türkiye'nin iç hukukun yanı sıra, tarafların belirleyecekleri hakemler ve uygulanacak hukuk kurallarının taraf iradelerine bırakıldığı tahkim yöntemini etkin biçimde uygulaması durumunda, yabancı yatırımları çekebilecek bir merkez olarak değerlendiriliyor.

Fikri ve sınai mülkiyet haklarının etkin şekilde korunması, yaratıcılığın teşviki, teknolojik gelişmelerin endüstriye uygulanması, ülkedeki yabancı sermayenin artışı, ulusal ve uluslararası ticaretin gelişmesi ile gerek ulusal gerekse uluslararası pazarda rekabet gücünün artmasında son derece büyük önem taşıyor. Bu anlamda AB'ye tam üyelik görüşmeleri çerçevesinde Türkiye'de önemli adımların atılmış ve atılıyor olması özellikle yabancı yatırımlar açısından bir tercih nedenini oluşturuyor.

Satış üzerinde Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisi gibi yüksek oranlı vergilerin varlığı yatırımcıları faaliyetlerini sürdürmede zorlayan faktörler arasında başlı çeker nitelikte.

Ulusal gelir yüzde 31.5 arttı

GSYİH güncelleme çalışmaları sonucu ulusal gelirimiz yüzde 31.5 oranında yükseldi. Yurtiçi hasıla değerinde meydana gelen artışın yaklaşık yüzde 40'ı, konut stokundaki artış ile özellikle kendi konutunda ikamet eden hanehalkları için eski seride kullanılan tek tip izafi kira yerine yeni seride gerçek kira bedelinin kullanılması ve evvelce hiç dikkate alınmayan ticari gayrimenkul kiralamaya yeni hesaplama sisteminde yer verilmesinden kaynaklanıyor.

Zaman içerisinde ekonomik yapıda meydana gelen gelişmeler ve çok sayıdaki sektörün ulusal ekonomi içindeki ağırlıklarında tanık olunan değişimler, bu sektörlerde yaratılan katma değerlerin toplamını veren ulusal gelirin hesaplanmasında benimsenen yöntem ve katsayılar ile kapsama alanının zaman zaman güncel hale getirilmesini gerekli kılmaktadır. Ülkemizde 1923 yılından günümüze kadar olan dönem itibarıyla yürütülen ulusal gelir hesaplama sisteminde daha önceleri de, 1948, 1968 ve 1987 yıllarında güncelleme çalışmaları yapılmıştır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde de 5 ila 6-7 yıllık sürelerle bu kapsamda

güncelleme çalışmaları yapılmaktadır.

Ülkemizin AB üyeliğine adaylık süreci çerçevesinde ulusal hesap sisteminin Avrupa İstatistik Sistemi'ne uyumunun gerçekleştirilmesini ve son güncellemenin yapılmış olduğu 1987 yılından buyana ekonomik yapıda gerçekleşen önemli değişimlerin hesaplara yansıtılabilmesini teminen GSYH'nın güncellenmesi gereği ortaya çıkmıştır.

Yeni GSYH serisinde yapılan başlıca yöntem ve kapsam değişiklikleri aşağıda verilmektedir:

Yöntem Değişiklikleri

- Baz yılında 1987'den 1998'e geçilmiştir,

- İktisadi faaliyetler ve ürünler için 1987 bazlı seride ISIC Rev.2 sınıflaması (Birleşmiş Milletler Sınıflaması) kullanılmış iken, 1998 bazlı GSYH serisinde NACE Rev.1 (Avrupa Birliği Sınıflaması) kullanılmıştır, Hanehalklarının Nihai Tüketim harcamalarında ise BEC sınıflaması yerine COICOP kullanılmıştır.

- Yeni sistemde dönemler arası girdi-çıktı oranları ikinci kez analiz edilmekte ve yıllık değişen girdi-çıktı katsayıları dönemlere yeniden dağıtılmaktadır,

- Sektörel katma değerler temel fiyatlarla (vergiler hariç sübvansiyonlar dahil) hesaplanmıştır,

- Önceki sistemde izafi banka hizmetleri olarak adlandırılan ve ekonomiye girdi olarak işleme tabi tutulan faiz ödemeleri-faiz gelirleri farkı yeni sistemde girdi ve nihai tüketim harcaması olarak işlem görmektedir,
- 1998 bazlı GSYH hesaplamalarında ürün fiyatlandırmada zincirleme endeks kullanılmıştır,
- İmalat sanayi sektöründe katma değer hesaplamalarında girdi-çıkış katsayıları, yıllar içinde meydana gelen değişimler dikkate alınmak suretiyle kullanılmıştır,
- Eski seride sadece toplam imalat sanayii düzeyinde kullanılan işgücü girdi yaklaşımı 1998 bazlı seride imalat sanayiinin alt sektörlerinde de kullanılmıştır.
- İnşaat sektöründe gözlemlenen kayıt dışılığın azaltılması için mal akım yöntemi yardımıyla, imalat sanayiinde üretilen ve inşaat sektöründe kullanılan girdiler de dikkate alınmıştır,
- Kendi konutunda ikamet eden hanehalkları için izafi kira yerine gerçek kira bedeli, konut tipi ve ısınma sistemi ayrıntısında kullanılmıştır,
- ESA-95 standartlarına uyum kapsamında serbest bölgeler Türkiye'nin ekonomik sınırlarına dahil edilmiştir.

Kapsam Genişlemesi

- 2000 yılında yapılan bina sayımı sonuçları ışığında, 1987 bazlı seride 2000 yılı için öngörülen konut sayısı 13.9 milyon iken, bu sayı yeni seride 19.2 milyon adet olmuştur,
- 2001 tarım sayımı sonuçlarına göre tarım sektöründe bazı büyüklüklerin hesaplanmasında kullanılan teknik katsayılar güncellenmiştir,
- 2002 yılı Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı sonuçlarına göre tespit edilen kapsam genişlemeleri hesaplara yansıtılmıştır,
- Sanayi ve Hizmet istatistiklerindeki istihdam sayıları ile Hanehalkı İşgücü Anketlerindeki istihdam sayıları karşılaştırılarak eksik kapsam düzeltilmesi yapılmıştır,
- Bir çoğu yakın geçmiş dönemde ekonomik hayata giren internet hizmet sağlayıcıları, mali kiralama şirketleri, faktöring şirketleri, katılım bankaları, özel emeklilik fonları ve kar amacı olmayan mali aracı kuruluşlar kapsama dahil edilmiştir,

GSYH'nın harcama yöntemiyle hesaplanmasında da bazı değişiklikler yapılmış, bu kapsamda, 1998 bazlı seride harcama bileşenlerinin; ülke sınırları içinde yerleşik ve yerleşik olmayan hanehalklarının harcamalarını, yurtiçi ve yurtdışı

harcamalar ayrıntısında vermesi sağlanmıştır,

GSYH hesaplamalarında mal ve hizmet dış ticareti verilerinin işleme tabi tutulmasında da bazı değişikliklere gidilmiş, bu kapsamda, 1987 bazlı seride mal ihracatı FOB, mal ithalatı ise CIF bazda değerlendirilirken, 1998 bazlı seride ise hem mal ihracatı hem mal ithalatı FOB olarak değerlendirilmiştir.

1987 bazlı GSYH hesaplama sistemine göre 1998 bazlı seri hesaplamasında bazı yöntem değişikliklerine ve kapsam genişletmesine gidilmesi sonucu, aynı dönemler itibariyle her iki seriye göre elde edilmiş rakamlar arasında ikinci seri lehine bir büyüme ile karşılaşılması olağan karşılanmalıdır. 1987 bazlı ulusal hesaplama sistemine göre 2006 yılı için belirlenmiş olan Türkiye GSYH değeri 576 milyar 322 milyon YTL. iken, 1998 yılı bazlı seri ile aynı yıl için saptanan GSYH değeri 758 milyar 391 milyon YTL. olmuş ve ulusal hasıla değeri yüzde 31.5 oranında büyümüştür. Benzer durumlarla daha önce gerçekleştirilen baz yılı değişikliklerinde de karşılaşılmıştır. Nitekim, 1987 bazlı GSMH serisi ile 1968 bazlı GSMH serisi arasında 1990 yılı için, yine güncellenmiş seri lehine, yüzde 38 oranında bir fark olduğu gözlenmiştir.

2006 yılı Gayrisafi Yurtiçi hasıla

değeri dikkate alındığında, 1987 bazlı hesaplama sonucu ile 1998 bazlı hesaplama sonucu arasında 180 068.6 milyon YTL. tutarında, dikkat çekici bir fark oluşmaktadır. Bu önemli farkın sektörler itibariyle dağılımına bakıldığında yukarıda da belirtildiği üzere, en önemli artış 74.8 milyar YTL. ile konut ve gayrimenkul kiralama ortaya çıkmış ve bu sektörün toplam GSYH içindeki payı eski seride yüzde 4.76 iken, 1998 bazlı seride yüzde 13.49'a yükselmiştir. Ev sahibi olmayan hanehalklarının bütçesinde kira giderinin yüzde 15-20 dolayında bir paya sahip olduğu düşünülürse, bu yeni yaklaşımın isabetli bir kapsam ve yöntem değişikliği olduğu sonucuna varılır.

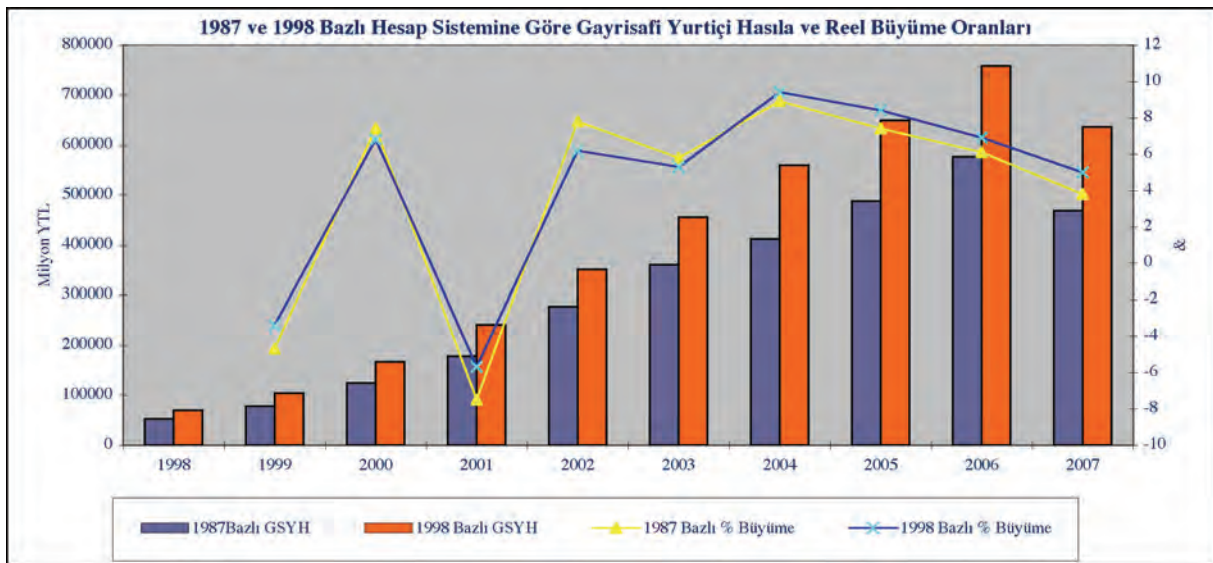
1998 bazlı yeni hesaplama sistemi çerçevesinde 2006 yılı verilerine göre meydana gelen artışın 9.6 milyar YTL.'si tarım sektörü, 5.5 mil-

yar YTL.'si sanayi sektörü, 5.3 milyar YTL.'si inşaat, 23.2 milyar YTL. bölümü ulaştırma-haberleşme sektörlerinde meydana gelen artışlardan kaynaklanmıştır. 1998 bazlı GSYH hesaplama sisteminin sergilediği artışta önemli bir rolü de, faktöring ve finansal kiralama hizmetleri, özel finans kurumları, özel emeklilik fonları ile mali araçlı hizmet etmekte olup kar amacı gütmeyen kuruluşların (İMKB, Döviz Borsası, Takasbank) hesaplamalara dahil edilmesi oynamış ayrıca, 1987 bazlı seride tamamı ara tüketim malı sayılarak sektörlerin katma değerlerinden düşülen izafi banka hizmetlerinin, 1998 bazlı seride dolaylı ölçülen üretim değerinin kurumsal sektörlerin nihai tüketimlerine karşılık gelen kısmı, GSYH üzerinde arttırıcı etkide bulunmuştur.

Aşağıda verilen Grafikte 1998-

2007 III. Dönem itibariyle 1987 bazlı ve 1998 bazlı GSYH hesaplamalarına göre elde edilmiş ulusal gelir düzeyleri ve yıllık büyüme oranları gösterilmektedir. Yıllar itibariyle yeni seriye göre GSYH değerlerinde meydana gelen farklılıklardan (artış yönünde) dolayı iki seri arasında yıllık büyüme oranları itibariyle de cüzi de olsa bazı oynamalar gözlemlenmiştir.

Tüm bu açıklamaların ardından hatırd tutulması gereken husus, hesaplama sistemi ile baz yılı değişikliği sonucu GSYH değerinde meydana gelen artışın bizleri daha zengin ve müreffeh yapmamış olduğudur. Nasıl ölçüldüğüne bakılmaksızın, ülkenin üretim gücü ve refah düzeyi bahse konu zaman anı veya dilimi için bir veridir ve ölçüm yönteminden bağımsızdır.

Altına hücum...

Küresel enflasyon dalgası, ekonomik durgunluk ve daralma endişesi ile doların değerindeki düşüş ve borsalardaki volatilité riskten kaçan yatırımcıları altına yönlüyor.

Binlerce yıldır insanların peşinden koştuğu altın bir ekonomik politika aracı olarak en parlak dönemini Ondokuzuncu Yüzyılın son çeyreğiyle, I. Dünya Savaşı arasında geçen dönemde yaşadı.

Zira bu dönemde altın küresel ekonomideki en geçerli değer ölçüm birimini oluşturuyordu. Bu kıymetli maden, söz konusu dönemde, dünya yüzeyinde hemen her ülkenin döviz ve para piyasalarında uygulamakta olduğu “altın standardı” rejimi altında, yalnızca, özellikle uluslararası ticarete, istikrarlı bir değer ölçüsü sağlayan bir değişim aracı değil, aynı zamanda mal ve hizmet değerlerinin onun cinsinden ifade edildiği bir değer birimi, bir varlık saklama aracı ve ertelen-

miş ödemelerin güvenilir bir ölçüsü olma vazifelerini de görüyordu. Bir döviz kuru ve para politikası rejimi olarak ilk kez 1821 yılında İngiltere tarafından, daha sonra 1852 ve 1853 yıllarında Avustralya ve Kanada tarafından benimsenmiş olan “altın standardı”, 1870’li yılların başlamasıyla, aralarında Almanya, Hollanda, Belçika, Fransa, ve ABD’nin bulunduğu ülkeler tarafından da benimsendi ve giderek küresel bir döviz kuru rejimi niteliği kazandı.

“Altın standardı” rejiminin başlıca üç özelliği vardı. Birincisi, her ülkenin hükümeti altının fiyatını kendi ulusal parası cinsinden tespit ediyordu. İkincisi bu döviz rejimi altında her hükümet kendi ulusal parasının, tespit edilmiş söz konu-

su fiyat üzerinden altına çevrilebilirliğini garanti ediyor ve idame ettiriyordu (yüzde 100 altın desteği). Üçüncüsü hükümet, para arzını elindeki altın stokuna göre belirliyordu. Daha açık bir deyişle bir hükümetin bu rejim altında para basabilmesi için sahip olduğu altın stokunda basabileceği kadar altın miktarı artışı olmalıydı. Ulusal para son kuruluşuna kadar merkez bankası kasalarında mevcut altınla desteklenmeliydi. Dolayısıyla ödünsüz uygulamasıyla “altın standardı”, sisteme dahil ülkelerin ulusal paraları itibarıyla sabit altın fiyatlarına, bu paraların altına veya diğer para cinslerine çevrilebilirliğine (konvertibilite) ve para arzının tümüyle altınla desteklenmiş olmasına dayanıyordu.

“Altın standardı” uluslararası ticarette de otomatik bir ayarlama (denge sağlama) mekanizması sağlıyordu. Ödemeler dengesi fazlası veren bir ülkede para arzı ve altın stoku artıyor, bu durum faiz düzeyini aşağı çekerken, fiyat artış baskısı yaratıyor ve bu şekilde toplam efektif talebi arttırıyordu. Yüksek fiyatlar, döviz kuru (ulusal paranın altın cinsinden değeri) sabit kaldığı için ülkenin rekabet gücünü azaltıyor ve bu şekilde ihraç talebi düşüp, ithal talebi artarken ödemeler dengesi fazlası erimeye yüz tutuyordu. Veya tam tersi mekanizma işliyordu. Bu otomatik denge sağlama mekanizması sayesinde “altın standardı” uygulamasında sisteme dahil ülkelerin paraları için “sabit kur rejimi” idame ettiriliyordu. Özetlemek gerekirse “altın standardı”nın bir önemli avantajı ve bir önemli sakıncası vardı. Para hacminin altın stokuna sıkı sıkıya bağlı olması, para hacminde büyük çaplı artış yapılmasını engelliyor ve bu surette yüksek ve ısrarlı enflasyon riskini ortadan kaldırıyordu. Diğer taraftan fiyat ve ücret düzeylerindeki oynamalarla işleyen makroekonomik ayar (denge sağlama) mekanizması çok yavaş çalışacağı için ülkeler uzun süreli ve sancılı ekonomik durgunluk ve daralma dönemleri yaşayabiliyorlardı. Zira “altın standardı” altında hiçbir ülke ulusal para politikası ve dolayısıyla kendi ulusal ekonomisi üzerinde etkin bir kontrol ve yönlendirme gücüne sahip bulunmuyordu.

“Altın standardı”na ilişkin temel bir sorun, küresel ekonomik büyüme ve ticaret hacmi genişlemesinin dünya altın stoklarındaki büyümeye, diğer bir deyişle yeni altın rezervi keşiflerine bağlı olmasıydı. “Altın standardı” uygulaması sürecinde finansal piyasalarda giderek reel ekonomileri etkileyen önemli kriz dönemleri yaşandı ve bu sistem 30’lu yılların ilk yarısında yaşanan “Büyük Buhran” döneminde tümüyle çöktü ve daha sonraları II. Dünya Savaşını da kapsayan dönemde uluslararası ticaretin yürütülmesinde önemli sıkıntılar yaşandı.

Harbin sonuna doğru, Avrupa ülkelerinin harap olmuş durumda ve dünya altın rezervlerinin önemli bir bölümünün ABD’nin elinde birikmiş olduğu bir ortamda 1944 yılında sanayileşmiş ülkeler Bretton Woods’da bir araya geldiler ve yeni bir sabit kur rejimi üzerinde anlaşmaya vardılar. Ancak bu sabit kur rejimi “altın” a değil “ABD doları”nın altına çevrilebilir olması temeli üzerine dayanıyordu. Bu anlaşma ile ABD, altının dolar fiyatını sabitliyor ve, 1933 yılında Cumhurbaşkanı Franklin Roosevelt tarafından tespit edilen düzeyde, ons başına 35 dolarlık fiyat üzerinden, altının serbestçe alım-satımını idame ettirmeyi kabul ediyordu. Diğer ülkeler ise ellerindeki altın stokuna bakılmaksızın, ulusal paralarının değerini idame ettirmek üzere kendi paralarının, dolar cinsinden

üzerinde anlaşmaya varılmış fiyatı üzerinden, dolar alıp, satmayı taahhüt ediyorlardı. Daha açık bir biçimde “altın standardı” dolaylı bir şekilde işleyecekti. Örneğin elinde Türk Lirası bulunan bir kişi bunu söz gelişi 2.8 TL = 1.0 \$ fiyattan dolara çevirip, bu dolarları 35.0 \$/ons fiyatla altına çevirebilecekti. Dolar standardı ilk kurulduğu haliyle doların yüzde 100 altınla desteklenmesini öngörüordu. Bu yeni kur rejimini gözetmek ve yönetmek üzere, üye ülkeler tarafından sağlanan fonlar, Uluslararası Para Fonu da (IMF) Bretton Woods anlaşması çerçevesinde kuruldu.

Bretton Woods kur rejimi bir süre oldukça iyi işledi. Fakat zaman içerisinde, özellikle ticaret fazlası veren ülkelerin paralarının değerini dolara göre arttırmamaları sonucu, ABD’nin görece olarak değer kazanan parası, çığ gibi büyüyen dış ticaret açığı, düşen altın rezervleri ve biriken borcu, sistemin bu haliyle sürdürülmesini olanaksız kıldı. Dolar standardı, Cumhurbaşkanı Richard Nixon’un Ağustos 1971’de, ABD’nin, doların değerini artık altına bağlamaktan vazgeçtiğini açıklamasıyla onulmaz yara aldı ve 1973 yılında fiilen sona erdi.

İnsanoğlunu binlerce yıldır peşinden koşturan, uğruna İnkalar gibi ulusların ve medeniyetlerin yok edildiği bu maden günümüzde yine eski gösterişli günlerine dönme görüntüsü sergiliyor.

Küresel enflasyon düzeyinin yük-

selme eğilimi sergilediği bir ortamda bazı yatırım bankalarının açıkladığı büyük zararlar ve borsalarda yaşanan dalgalanmalar bazı yatırımcıları daha güvenli yatırım araçları arayışlarına itiyor. Geçen yılın ağustos ayında Amerikan mortgage subprime piyasasında baş gösteren çöküş sonrası ABD'nin faiz hadlerini düşürmesi, bu piyasada giderek derinleşen ve yayılan kriz ile birlikte konut fiyatlarındaki geri çekilme ve ekonomik daralma beklentileri sonucu doların değerinde meydana gelen düşüş altın fiyatlarında ısrarlı ve nerede duracağı kestirilemeyen bir yükselişin başlıca nedenleri oldu.

Geçmiş dönemde altın madeninin en coşkulu isteklileri, ekonomileri istikrarsız, enflasyon haddinin yüksek ve halkın bankacılık sistemine fazla güven duymadığı ülkelerin halkları oldu. Bugün ise daha değişik bir kitle altına yöneliyor. Bu kitleyi vaktiyle bir yatırım aracı olarak altına fazla değer vermeyen bir kısım yatırımcılar ve finans yöneticileri oluşturuyor. Bu yatırımcılar portföylerinin bir kısmını bu madenden oluşturmak suretiyle, enflasyon haddindeki, borsa endekslerindeki dalgalanmaların, ekonomide yaşanacak durgunluk ve daralmalar ile Dolar değerinde karşılaşılabilecek yeni düşüşlerin olumsuz etkilerinden yatırımlarını korumak istiyorlar. Başta Wall

Street olmak üzere dünyanın hemen her tarafında kurumsal yatırımcılar ve tasarruflarını değerlendirmek isteyen kişiler artık, bir zamanlar yatırımcısına önemli kayıplar verdimiş olan bu kıymetli metal üzerinde pey sürüyorlar.

Ocak 1980'de 847 dolar/ons fiyatına kadar tırmanan altın fiyatları bu yılı takip eden bir dönemde sürekli bir gerileme gösterdi ve yaklaşık yüzde 70 oranında bir gerilemeyle ağustos 1999'da 253 dolar/ons'a kadar düştü. 2001 yılına kadar durgun seyreden altın fiyatları daha sonraları hareketlendi ve o yıldan bu yana nominal 4 katına yaklaşan bir artış gösterdi ise de bu yıla kadar 1980 yılında ulaşmış olduğu rekor fiyatı yakalayamadı. Altının fiyat seyrine reel satın alma gücü açısından yaklaşıldığında, 1980 yılındaki reel değerine ulaşabilmesi için bu gün fiyatının 2 500 dolar-dan aşağı olmaması gerekiyor. Bu da bir yatırım aracı olarak altına sempati duyan yatırımcılarda, altın fiyatında daha çok yükselme olasılığı olduğuna ilişkin bir beklenti doğmasına yol açıyor.

Amerikan Merkez Bankası FED Başkanı Ben Bernanke'nin geçtiğimiz Şubat ayı sonunda, konut, işgücü ve kredi piyasalarında yaşanan olumsuz gelişmeler nedeniyle, enflasyondan ziyade ekonomik daralma riskini ön planda tutmak su-

retiyle, faiz hadlerinin daha da düşürülebileceği yolunda ima da bulunması, ayrıca bazı küçük bankaların batabileceği yolundaki uyarısı, bunlar yetmezmiş gibi, FED'in 2008 yılı ekonomik büyüme tahminini yüzde 1.3 – 2.0 aralığına çekmesi dolar/euro paritesinin 1.50'nin üzerine çıkmasında etkili oldu. Bu gelişme hemen akabinde altın fiyatlarına da yansdı ve altının fiyatı mart ayı başlarında 975 dolar/onsa yükseldi.

Tahmin edileceği gibi yatırımcıların altına olan ilgisindeki artışın temelinde ABD finans sistemine ve doların gücüne olan inançtaki zayıflama yatıyor.

Bir kısım yatırımcıların düşüncelerini altın lehinde etkileyen faktörlerden birisi onun fiyatının, gerekli gördükleri takdirde para basma yetkisine sahip merkez bankacılığın yetkisi altında olmaması, bir diğeri ise yeni altın madeni rezervi bulunmasındaki güçlük. Diğer taraftan Hindistan gibi halkı bir tasarruf ve yatırım aracı olarak altına büyük önem veren ülkelerde gerçekleşen hızlı ve istikrarlı büyüme ve kişi başı gelir ve refah düzeyindeki hızlı yükselişin, altına olan talebi arttıracığı yolundaki beklenti, portföylerinde bu değerli metale daha büyük pay ayıran yatırımcıları daha da cesaretlendiriyor.

1 Troy Ons = 31.1034768 Gram

2 The Wall Street Journal Europe, 1-3 Şubat 2008, s. 12.

3 The Wall Street Journal Europe, 28 Şubat 2008, s. 1.

Türkiye genç nüfus fırsatını kaçırıyor

Türkiye genç nüfusunun yaratmış olduğu, genç iş gücü fırsatını kaçırıyor. Türkiye genç nüfusunu ekonomik kalkınma için fırsata dönüştürememe tehlikesi ile karşı karşıya. Gençliğe yatırım yapılmaması bu fırsatı, tehlikeye dönüştürecek.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından hazırlanan “Türkiye 2008 İnsani Gelişme Raporu” Türkiye’de Gençliği ele aldı. Gençliğe gerekli yatırım ve yönlendirmelerin yapılmamasından dolayı bir fırsat olan genç nüfusun bir tehlikeye dönüşmekte olduğu tespiti yapıldı.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından hazırlanan raporda, çoğu geçtiğimiz birkaç on yıllık süre için de geçerli olan ana nedenlerden bazıları şöyle özetlendi: Sosyal politika cephesinde genel ilerleme görece zayıf kaldı. Genelde eğitim sistemi, özelden mesle-

ki eğitim yeterince modernleştirilmedi ve iyileştirilmedi.

Türkiye’de Bilişim ve İletişim Teknolojileri’nin (BİT) geliştirilmesine geç başlandı. İstihdam yaratma, özellikle yüksek verimli, modern ve ileri teknoloji iş alanlarında zayıf kalırken, daha yakın dönemde vasıflı iş gücü yetersizliği nedeniyle iş gücü arz ve talebi arasındaki uyumsuzluk arttı. Genç kadınların geleceğini ve fırsatlarını kısıtlayan cinsiyet ayrımcılığı ile erken bir aşamada yeterince güçlü bir biçimde mücadele edilmedi. Tarımda modernleşmede uzun süre gecikildi. Gençliğin siyasal ve do-

layısıyla sosyal katılımı, 1980’lerin ilk dönemlerine kadar demokratik yaşamdaki kesintiler yüzünden olumsuz yönde etkilendi ve bu durum sonuçta gençlerin toplumsal yaşama katılımını uzun bir süre geciktirdi.

Kurumların büyük bir bölümündeki hiyerarşik yönetim yapıları çok uzun süre katılımı korudu. Gençliğin ihtiyaçlarına yönelik hükümet organları ve politikaları, merkezi ve yerel idare düzeylerindeki çabalara rağmen, şimdiki dek yeterince etkin olmadı; bununla birlikte yerel düzeyde son zamanlarda bir iyileşme gözlemleniyor.

Öte yandan, konuyu değerlendirirken geçmiş yıllarda gençlik sorunlarına yönelik çabalar ve halen devam etmekte olan çalışmalar göz ardı edilmemeli.

Bunların arasında başarı öyküleri de var. Örneğin bazı eğitim alanlarında ve kurumlarında kaydedilen ilerlemeler, yerel gençlik meclisleri, engelli gençler gibi dezavantajlı gruplara destek programları, bazı spor alanlarında sağlanan başarılar, AB ile değişim programları, vb... Ama en önemli husus, gençliğin kapasitesi ve bu kapasitenin, Türkiye'nin potansiyelleri ve gelişme hedefleri açısından, geçirmekte olduğu evrim. Bu alanda belirgin bir açık var.

Gerek başarılarından gerekse eksikliklerden yalnızca hükümet kurumları değil, değişen ölçülerde aileler, STKlar, öğretmenler, özel sektör ve sendikalar da sorumlu.

Özet olarak, değişik alanlarda ve

sektörlerde gençliğin ihtiyaçlarına yanıt verme çabalarına rağmen, gençliğe yönelik politikaların kapsamı ve sonuçları, genel olarak çağdaş dünyanın ihtiyaçları ile orantılı olamadı. Bu nedenle Türkiye, “demografik fırsat penceresi”nin sunmuş olduğu fırsat

satlarının önemli bir bölümünü kaçırmış gibi görünüyor. Ancak, Türkiye'nin hala güçlü potansiyelleri var. Daha özgül bir ifadeyle, “fırsat penceresi” 2040 yılına kadar açık olacak. Bu durum Türkiye'ye gençliğin bilgi ekonomisiyle ilgili becerilerini, yetkinlikleri-

ni, öğrenme yeteneğini, kültürel donanımını, bilgi yönetimi yeteneğini, bilişsel kapasitesini, yaratıcılığını, istihdam fırsatlarını, seçeneklerini, motivasyonunu, sağlığını, katılım potansiyelini, yurttaşlık rolünü, demokratik değerlerini ve öz güvenini geliştirecek bir dizi politika oluşturup hayata geçirmek açısından bir kerelik büyük bir fırsat sağlıyor. Bu fırsatın değerlendirilmesinin gelecek kuşaklar üzerindeki etkisi de çok güçlü ve olumlu olacak. Böyle bir gelişme, ülkenin genel kalkınma hedefleri ve ilgili uyum eksenleri yönündeki ilerlemesini hızlandırmak koşuluyla,

AB'ye üyelik sürecini güçlendirmeye katkıda bulunmanın yanı sıra, Türkiye'nin bölgesindeki rolünü de olumlu yönde etkileyecek. Bir kez kapsamlı iyileşmeler başladıktan sonra gelişme perspektifleri kısa bir süre içinde bile güçlenecek.

Gençliğin ihtiyaç ve perspektiflerine odaklanarak eğitimden istihdama, bütçe tahsislerine, bölgesel politikalara ya da sosyal güvenliğe kadar ilgili değişik alanlarda politika ve kurumları eşgüdüm içinde tutarlı ve uyumlu bir biçimde

bu hedef doğrultusunda düzenleyen ve yeniden şekillendiren bir yaklaşıma ihtiyaç var.

Demografik fırsat penceresinin hala açık olan kısmından yararlanabilmek için, ilgili alanların çoğunda, gençlik için ve gençler tarafından en yüksek kalitenin sağlanması gerekiyor. Öte yandan, bu yaklaşımın kurumsal tarafı, gençlik sorunları alanında özellikle elverişsiz olan ve katılımcılığı ve özerk davranışı köstekleyen sıkı merkezi bürokratik yapılar yaratmaktan kaçınmalı.

Gençliğe yönelik politikaların aynı zamanda gençlerin yaşam yolunda katettiği tüm kritik aşamaları ve geçişleri de kapsamına ihtiyacı var. Bunların arasında eğitim, işe başlama, bekar veya aile kurmuş bir birey olarak ayrı bir konuta yerleşme, yurttaşlık haklarını talep etme ve her aşamada özgürleşme ve aktif katılım da var.

Konunun bir diğer boyutu ise, yoksullar, savunmasızlar ve dezavantajlılar gibi tüm sosyal kategorilerin kapsamına gereği. Gerçekte gençlik, olanaklar ve özerklik açısından birbirinden değişik ölçülerde farklı olan kategorilerden oluşuyor. Bölgesel eşitsizliklerin etkilerini aşmak için coğrafi faktörün de tüm yönleriyle dikkate alınması gerekiyor. Gençlerin daha önceki eğitim aşamaları ve daha ileri yaşlardaki istihdam durumları gibi

bağlantılı politika alanları üzerine de eğilmek gerekiyor ve Raporda bunlara da değiniliyor. Ancak, bu Raporun ana odak noktasını 15-24 yaş grubunu doğrudan etkileyen konular oluşturuyor.

Daha yalın çözümler gerektiren başka sorunlar da bulunmakla birlikte, gençlik alanında benimsenecek yaklaşımın genel çerçevesinin Türkiye'nin genel yönelimine uygun olarak bilgi ekonomisinin perspektifleriyle uyumlu olmasına ihtiyacı var. Dünyada ilgili alanlarda yakın dönemde yaşanan deneyimler de bunu açık bir biçimde doğruluyor. Öte yandan, bilgi ekonomisi ile uyumlu bir ilerlemenin sağlanması, gençliğin kapasitesinin artırılması ön plana çıkarılmadıkça hemen hemen olanaksız. Bilişsel ve ileri araştırma kapasitesinin oynadığı kilit rolden, daha az hiyerarşik ve çok daha hızlı yönetim ve yönetişim yapılarına ve yeni katılım süreçlerine kadar, bilgi ekonomisinin nitelik ve ayırt edici özelliklerinin büyük çoğunluğu, gençliğin özgün özellikleri, olanakları, yetenekleri ve ihtiyaçları ile yakından bağlantılı.

Bu durum, Türkiye'de gençlerin potansiyelinin bu perspektifler doğrultusunda tam olarak geliştirilmesini gerekli kılıyor. Aynı bağlamda, Türkiye'nin 2023 yılı ve ötesine uzanan ve yüksek rekabet gücü, daha yüksek istihdam, büyü-

menin sürdürülebilirliği, daha çok eşitlik ve kadın erkek eşitliği gibi hedefleri de içeren gelişme perspektifi gençlik üzerine odaklanan etkin bir politikayı daha da anlamlı kılıyor. Bu durum aynı zamanda toplumun tüm kesimlerinin gençliğe odaklı böyle bir politikaya yönelik irade ve taahhüdünü ortaya koymasını da gerektiriyor.

Türkiye'nin önünde, bugünün genç kuşağını 2023 yılı ve ötesinin mücadelelerine hazırlamak için 15 yıllık bir demografik fırsat penceresi var. 2023'e ulaşıldığında, Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde 70'i çalışma çağına olacak ve azalan bir hızla da olsa, ülkenin çalışma çağındaki nüfusu 2040 yılına kadar artmaya devam edecek. Nüfus artış hızı düşerken, çalışma çağındaki nüfusun artmaya devam etmesi durumunda oluşan bu demografik dönüşüme "demografik fırsat penceresi" deniyor. Böyle bir olgu, bir ülkenin tarihinde ancak bir kez rastlanan bir "fırsat". Bugünün gençleri, 2023 yılına geldiğinde ülkedeki karar alıcıların ve uygulayıcıların çoğunluğunu oluşturacaklar. Dolayısıyla Türkiye'nin, gençlerini önümüzdeki 15 yılın zorluklarına hazırlamak üzere, büyük ölçüde bilgi ekonomisinin gerektirdiği düzeydeki becerileri kapsayan gelişmiş yeteneklerle donatmak için çok daha yoğun yatırımlar yapmaya şimdiden başlaması gerek.

Sosyal güvenlikte istatistik oyunları

Toplumun tüm kesimlerini yakından etkileyen sosyal güvenlik yasında varılan kısmi uzlaşmaya rağmen eleştiriler devam ediyor. 2008-2075 döneminde, en kötümser tahminle milli gelir 248,5 trilyon dolar, iyimser tahminle ise 370,3 trilyon dolar olacak iddia edilen açık ise 1,5 trilyon dolar.

Türkiye Gazeteciler Sendikası tarafından hazırlanan rapor, sosyal güvenlik açıklarının abartıldığı kadar büyük olmadığını mevcut sistemin devamında bile rahatlıkla finanse edilebileceğini öngörüyor.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası 16 Haziran 2006 tarih ve 26200 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandı ama daha sonra Anayasa Mahkemesi’nin özellikle memurlarla ilgili bazı maddelerini iptal etmesi nedeniyle bir türlü yürürlüğe giremedi. Yasanın çok sayıda maddesinde değişiklik öngören yasa tasarısı da Ekim 2007 tarihinden bu yana ülke gündemini meşgul ediyor.

Türkiye Gazeteciler Sendikasına göre; özü itibarıyla çalışanların haklarını geriletme, sosyal güvenli-

ğe devletin katkısını azaltma, hatta yok etme mantığını güden yasa tasarısı, bu şekliyle yürürlüğe girerse, sosyal devlet tamamen yok edilmiş olacak.

Yasa tasarısı, sağlık hakkında sınırlamaların yanı sıra, zaten son derece yetersiz olan emekli aylıklarında geleceğe yönelik azalmaları da beraberinde getirecek.

Bu haliyle tasarısı, ortalama yaşamın erkeklerde 68,8, kadınlarda 73,6 yıl olarak var sayıldığı ülkemizde, 65 yaşına kadar çalışma zorunluluğunu getirerek, neredeyse ölene kadar çalışmayı zorunlu kılmaktadır.

Ortalama yaşamın 80 yılı aştığı Yunanistan’da halkın büyük tepkisine rağmen çıkarılan son sosyal güvenlik yasında, emeklilik için kadınlarda 60, erkeklerde 65 yaş öngörüyor.

Bununla kıyaslandığında, Türkiye’de halen uygulanan kadınlarda 58, erkeklerde 60 olan emeklilik yaş sınırının bile çok sert olduğunu, bunun daha da artırılmasının ülkemiz şartlarında mezarda emeklilik anlamına geleceğini kestirmek için ulema olmaya gerek yok.

Yeni yasa tasarısıyla aylık bağlama oranları sigortalıların aleyhine değiştirmekte. Halen uygulanmakta olan Sosyal Sigortalar Kanunu’na göre belirlenen aylık bağlama oranlarına yeni yasa tasarısındaki hükümlerle ulaşabilmek için fiili çalışma sürelerinin (prim ödeme günlerinin) çok daha fazla olması gerekecek.

Böylece 25 yıl çalışma karşılığında bir işçinin şu anda yüzde 65 olan aylık bağlama oranı, yeni uygulamayla yüzde 50’ye düşmektedir.

Yeni sistemde yüzde 65 aylık bağlama oranına ulaşabilmek için 32,5 yıl, yani eskisinden 7,5 yıl daha fazla çalışmak gerekmektedir.

Yeni sistemde yüzde 70 aylık bağlama oranına ulaşabilmek için 28,5 yıl yerine 35 yıl; yüzde 80 aylık bağlama oranına ulaşabilmek için ise 35 yıl yerine 40 yıl çalışılması öngörülmektedir. Yasa tasarısının azami aylık bağlama oranı olarak belirlendiği yüzde 90 oranına ulaşmak için ise tam 45 yıl fiilen prim ödemek zorunlu olacaktır.

Diğer yandan, emekli maaşı belirlenirken, aylık bağlama oranının çarpılacağı prime esas kazançların güncellenmesinde kullanılan yöntem de yeni sistemde değiştirilerek, prime esas kazancın daha az miktarda hesaplanmasına yol açan formüller geliştirilmekte.

Prime esas kazançlar güncellenirken, mevcut uygulamada, prim ödenen her takvim yılı için yıl sonu itibarıyla açıklanan enflasyon oranı ile büyüme hızının tamamı yani yüzde 100'ü ayrı ayrı uygulanmaktadır. Ancak yeni sistem prim kesilen ücretlerin reelleştirilmesinde büyüme hızının sadece yüzde 30'unun dikkate alınmasını öngörmekte. Bunun sonucunda da emekli maaşları daha düşük miktarlarda belirlenmiş olacak.

Hemen hemen hiçbir maddesi çalışanların lehine olmayan bu yasa tasarısına karşı ortaya çıkan kamuoyu tepkisini azaltmak için de ista-

tistik oyunları yapılmaktadır. İstatistikler çarpıtılarak, asıl sorun gözden kaçırılmakta, sözde "kara delik" halini aldığı iddia edilen sosyal güvenlik sistemini güya "kurtara-

cak" yasa tasarısının itirazsız uygulamaya sokulması amaçlanmaktadır.

"Yasa bu haliyle uygulamaya alınmazsa 2050'de devlet batacak", "yasanın bu haliyle devreye girmesi çocuklarımızın yaşamını kurtaracak", "yasa bu haliyle yürürlüğe girmezse 2075'e kadar 1,5 trilyon dolar ek sosyal güvenlik açığı meydana gelecek" gibi ifadelerle "felaket senaryoları" üretilmektedir.

Sosyal güvenlik sisteminin ülke ekonomisini batırması söz konusu değildir. Sosyal güvenlikteki açık esas itibarıyla kayıt dışılıktan ve devletin primleri toplayamamasından kaynaklanmaktadır.

Çalışma yaşamındaki kayıt dışılık, devletin resmi açıklamalarına göre yüzde 50'ye kadar varmaktadır. Bu kadar büyük bir kayıt dışılığın olduğu ülkede sosyal güvenlik sisteminin kendisini idame ettirebilmesi elbetteki zordur.

Ayrıca sosyal güvenliğe devletin katkısını "kara delik" olarak nitelendirmek de esas itibarıyla Anayasa'ya aykırıdır. Sosyal devlet, Türkiye Cumhuriyeti'nin dört temel anayasal niteliğinden (demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti) biridir. Anayasa, devlete sosyal harcama yapma zorunluluğu getirmiştir.

Bütün bunlar bir yana; "sosyal güvenlik açığı" olarak nitelendirilen rakamları "yıllık" değil "uzun yılların toplamı" olarak verirsen, milli

geliri ve devlet gelirlerini “yıllık” bazda kullanmak kamuoyunu yanıltmaktan, gerçekleri halktan saklamaktan başka bir anlam ifade etmez.

“Bu ülkenin milli geliri 2007 için 500 milyar dolar olacak. Yasa çıkmazsa 2075 yılına kadar sosyal güvenlik için 1,5 trilyon dolar ek açık oluşacak. Bu, milli gelirin üç katı bir açık demektir. Bunu karşılamak mümkün değildir. Ülke batacak. Son 16 yılda sosyal güvenliğe 500 milyar dolar gitti.

16 yılda milli gelirimiz kadar sosyal güvenlik için para harcadık” görüşü, işte bu yanıltma çabasının bir parçasıdır.

Oysa istatistiklerin anlam ifade edebilmesi için, kıyaslanan dönemlerin benzer olması gerekmektedir.

Ocak ayı enflasyonunu Ağustos ayıyla karşılaştıramazsınız. Verilerden birini 1 yıllık, diğerini 67 yıllık alıp bir hükme varamazsınız. Ya her ikisini de 1 yıllık ya da her ikisini de 67 yıllık alıp kıyaslamayı ona göre yapabilirsiniz. Aksi takdirde ulaşılabilecek sonuç dayanaksızdır, çarpıtmadır.

Bu çerçevede, iktidar mensuplarının söylediğini, yani yasa çıkmazsa 2008-2075 döneminde sosyal güvenlikte ek 1,5 trilyon dolarlık açık olacağını doğru kabul etsek bile, bu rakamın aynı dönemde oluşacak millî gelir ve devlet gelirleri dikkate alındığında telafi edilemeyecek bir düzeyde olmadığını görürüz.

Bir kere şunu unutmamak gerekir: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) millî gelir hesaplarında yaptığı değişikliklerle (Birleşmiş Milletler sis-

teminden Avrupa Birliği sistemine geçerek), bir anda millî geliri yüzde 30-32 dolaylarında artırmıştır(!). Bir yılda bu kadar değişiklik olurken 67 yıl sonra ne olacağını kestirmek kehanetten öte bir anlam taşımaz.

Henüz açıklanmamakla birlikte, yapılan tahminlere göre, eski hesaplama yöntemiyle 500 milyar doları bulması beklenen 2007 gayri safi yurtiçi hasılası, yeni hesaplama yöntemiyle 663 milyar dolara çıkacak. Yani kağıt üzerinde bir anda 163 milyar dolar zenginleşeceğiz.

Basit ve ayakları yere basan bir hesaplama yaptığımızda, 2025’e kadar millî gelirin yüzde 5, 2026-2050 arasında yüzde 4, 2051-2075 arasında yüzde 3 gibi muhafazakar bir yıllık ortalama büyüyeceğini varsayarsak, 1,5 trilyon dolarlık sözde açık doğru olsa bile, bunun karşılanmasının hiç de zor olmadığı apaçık görülebilir.

Bu hesapla 2007’de 663 milyar doları bulması beklenen gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYH), 2075 yılında, sabit fiyatlarla (2007 fiyatları) 8 trilyon 910 milyar dolara, 2008-2075 döneminde ise GSYH’nin yine sabit fiyatlarla 248 trilyon 539 milyar dolara ulaşmasının hiç de zor olmadığını öngörebiliriz.

Eğer, Cumhuriyet tarihi boyunca yaklaşık yüzde 5 olan yıllık ortalama büyümenin gelecek 67 yıl boyunca da süreceğini varsayarsak, 2075’te GSYH’nin, sabit fiyatlarla 18 trilyon 297 milyar dolara yükseleceğini, 2008-2075 döneminde ise GSYH’nin 370 trilyon 319 mil-

yar dolar olacağını tahmin edebiliriz.

Merkezi yönetim bütçe gelirleri aynı hesapla 144,5 milyar dolardan (2008 Yılı Programı’nda yer alan 2007 yılı gerçekleşme tahmini) 1 trilyon 941 milyar dolara, merkezi yönetim bütçe giderleri de 156 milyar dolardan (2008 Yılı Programı’nda yer alan 2007 yılı gerçekleşme tahmini) 2 trilyon 95 milyar dolara yükselir.

2008-2075 dönemi merkezi yönetim bütçe gelirleri 54 trilyon 144 milyar dolar, merkezi yönetim bütçe giderleri de 58 trilyon 433 milyar dolar olur.

Hem merkezi yönetim bütçe gelirlerinin hem de giderlerinin 2075’e kadar yıllık ortalama yüzde 5 artması halinde ise 2075 yılında gelirler 3 trilyon 988 milyar dolara, giderler 4 trilyon 305 milyar dolara; 67 yıllık (2008-2075) merkezi yönetim bütçe gelirleri toplamı 80 trilyon 711 milyar dolara, merkezi yönetim bütçe giderleri toplamı ise 87 trilyon 134 milyar dolar ulaşır.

Yani iddia edilen açık millî gelir ve devlet gelirleri için devrede kulak bile değildir.

Türkiye’de millî gelire oranı yüzde 50’lere varan kayıt dışı ekonomi, muhafazakar hesapla yüzde 5,54’ünün (ya da 18’de birinin), yüzde 5 yıllık ortalama büyüme hesabıyla yüzde 3,72’sinin (ya da 27’de birinin) kayda alınması suretiyle, sözde reform diye sunulan sosyal güvenlik yasası yürürlüğe girmediği takdirde ortaya çıkacağı iddia edilen 1,5 trilyon dolarlık açık rahatlıkla kapatılabilir.

Meslek hastalıkları tırmanıyor

Çalışma yaşamının yaratmış olduğu ortam meslek hastalıklarını çeşitli iş kollarında artırıyor. Geçtiğimiz bir yıl içinde istihdam edilenlerden yüzde 3.7'si çalıştığı işe bağlı bir rahatsızlık geçirdi. Bu oran erkeklerde yüzde 3.9 iken, kadınlarda yüzde 3 oldu. İşe bağlı bir sağlık sorununa maruz kaldığını belirtenlerin yüzde 63'ü 35 ve daha yukarı yaş gurubunda.

Türkiye İstatistik Kurumu, 2006-2007 iş kazaları ve işe bağlı sağlık problemleri araştırma sonuçlarını açıkladı. Araştırma sonuçları, uygulama dönemi itibariyle istihdamda olan veya son 12 ay içinde bir işte çalışmış olan fertlerin, son 12 ay içinde herhangi bir iş kazası geçirip geçirmediikleri veya yine bu süre zarfında işe dayalı bir sağlık probleminin etkilerine maruz kalıp kalmadıklarına ilişkin bilgiler vermekte.

Araştırmaya göre, son 12 ay içerisinde çalışmış olanların yüzde

2.9'u bir iş kazası geçirdi. Bu oran erkeklerde yüzde 3.6 iken, kadınlarda yüzde 1.3 olarak gerçekleşti. Toplam iş kazası geçirenlerin yüzde 86.8'ini erkekler oluşturmakta. İş kazası geçirenlerin sektörel dağılımları incelendiğinde; iş kazası geçirenlerin oranının en yüksek olduğu sektörün yüzde 10.1 ile madencilik ve taşocakçılığı olduğu görülmekte. Bunu yüzde 7.7 ile elektrik, gaz ve su sektörü izlemekte.

Araştırma sonuçlarına göre; son 12 ay içinde istihdam edilen ilkökul mezunlarının yüzde 3.7'si bir

iş kazası geçirmişken, yüksek öğretim mezunlarında kaza geçirenlerin oranı yüzde 0.9 oldu. Son 12 ay içinde bir kaza geçirenlerin yüzde 67.5'ini ücretli, maaşlı veya yevmiyeli çalışanlar oluşturmakta. Meslek grupları açısından, sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar yüzde 5.9 ile tesis ve makine operatörleri ve montajcılarının yüzde 5.7 kaza oranları ortalamasının yüzde 2.9 oldukça üzerinde gerçekleşti.

İş kazası geçirenlerin yüzde 56.6'sı on kişiden az çalışmanı olan işyerlerinde çalışmaktadır. Son 12

ay içinde bir iş kazası geçirenlerin yüzde 40.4'ünün geçirmiş olduğu kaza nedeniyle işten uzak kalması gerekmemiş.

Geçtiğimiz bir yıl içerisinde çalışmış olanların yüzde 3.7'si çalıştığı

işle bağlantılı bir rahatsızlık yaşamış. Bu oran erkeklerde yüzde 3.9 iken, kadınlarda yüzde 3 oldu.

Son 12 ay içinde istihdam edilen fertlerden,

işe bağlı bir sağlık sorununa maruz kaldığını belirtenlerin yüzde 63'ü 35 ve daha yukarı yaşta. 15-24 yaş grubundaki fertlerde işe bağlı bir sağlık sorunu yaşayanla-

rın oranı yüzde 1.6 iken, 35-54 yaş grubunda bu oran yüzde 4.7, 55 ve daha yukarı yaştakilerde ise yüzde 4.5'tir.

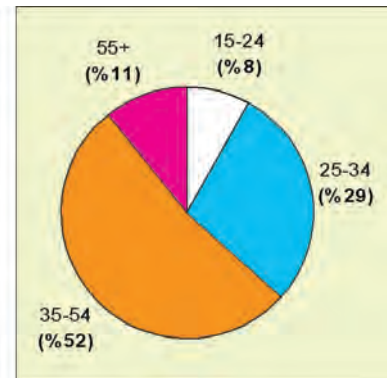
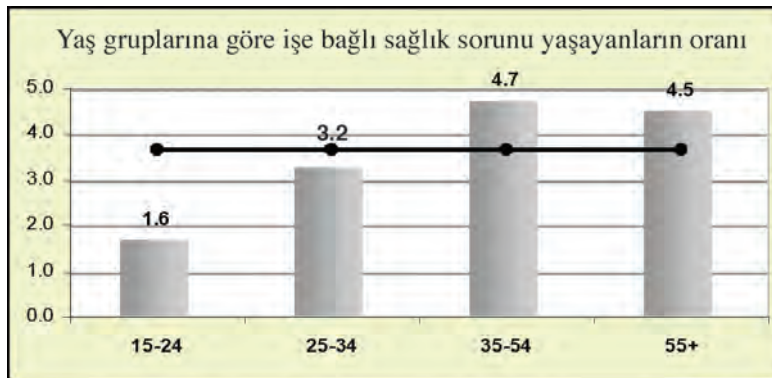
Okuma-yazma bilmeyenlerin, işe bağlı bir sağlık sorununa maruz

oranı yüzde 4.9 olup, diğer gruplara göre oldukça yüksek. İşe bağlı bir sağlık sorununa maruz kalanların oranının en yüksek olduğu sektör yüzde 8.1 ile madencilik ve taşocakçılığı oldu. Meslek grupları

açısından, sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanların işe bağlı bir sağlık sorununa maruz kalma oranları yüzde 4.7 ile ortalamanın üzerinde.

Son 12 ay içinde işe bağlı bir

sağlık sorunu yaşayanların yüzde 52.4'ünün geçirmiş olduğu kaza nedeniyle işten uzak kalmaları gerekmemiş veya bir günden az süreyle uzak kalmışlar.

Dalgalanma otomobil satışlarını etkilemedi

Küresel ekonomide yaşanan dalgalanma ve Türk ekonomisindeki belirsizliklere rağmen otomobil satışları hız kesmedi. İçinde bulunduğumuz yılın ilk ayında bir önceki yıla göre trafiğe kaydı yapılan motorlu taşıt sayısı yüzde 34 arttı.

Ekonomide yaşanan belirsizliğe rağmen otomobil satışları hız kesmedi. Türkiye İstatistik Kurumu'nun Emniyet Genel Müdürlüğü kayıtlarından yaptığı çalışmaya göre trafiğe kaydı yapılan motorlu araç sayısındaki hızlı artış sürdü.

2008 Ocak ayında trafiğe kaydı yapılan toplam 108 425 taşıt içinde otomobil yüzde 49.1 pay ve 53 265 adet ile ilk sırada yer almakta, otomobili yüzde 30.3 pay ve 32 817 adet ile kamyonet, yüzde 9.0 pay ve 9 749 adet ile motosiklet, yüzde 4.3 pay ve 4 629 adet ile kamyon takip etmekte. Ocak ayında trafiğe kaydolan araçların yüzde 7.3 pay ve 7 965 adedini ise minibüs, otobüs, özel amaçlı taşıtlar ve traktör oluşturmaktadır.

Trafiğe kaydı yapılan motorlu taşıt

sayısı Ocak ayında bir önceki aya göre yüzde 59.9 arttı. Bu artış otomobilde yüzde 55.9, minibüste yüzde 74.4, otobüste yüzde 62.9, kamyonette yüzde 80.9, kamyonda yüzde 118.3, motosiklette yüzde 39.2 olarak gerçekleşti. Özel amaçlı taşıtlarda yüzde 1.5, traktörde yüzde 6.5 oranında azalış oldu.

Geçici verilere göre 2008 yılı Ocak ayında geçen yılın aynı ayına göre trafiğe kaydı yapılan taşıt sayısı yüzde 34.6 arttı. Bu artış otomobilde yüzde 52.2, minibüste yüzde 22.2, otobüste yüzde 64.3, kamyonette yüzde 42.1 olarak gerçekleşti. Kamyonda yüzde 6.1, motosiklette yüzde 7.8, özel amaçlı taşıtlarda yüzde 20.7, traktörde yüzde 2.5 oranında azalış oldu.

2008 Ocak ayında 108 425 adet taşıtın trafiğe kaydı yapıldı, 6 022 ta-

şıtın ise trafikten kaydı silindi. Böylece trafikteki toplam artan araç sayısı 102 403 oldu. Ocak ayı sonu itibariyle trafiğe kayıtlı toplam 13 125 348 adet taşıtın yüzde 49.7'sini otomobil, yüzde 15.3'ünü motosiklet, yüzde 14.6'sını kamyonet, yüzde 10.1'ini traktör, yüzde 5.6'sını kamyon, yüzde 2.9'unu minibüs, yüzde 1.5'ini otobüs, yüzde 0.3'ünü ise özel amaçlı taşıtlar oluşturmaktadır.

İçinde bulunduğumuz yılın ilk ayında trafikten ilk defa tescil belgesi alan 53 265 adet otomobilin yüzde 16.3'ünü Renault, yüzde 10.4'ünü Ford, yüzde 10.1'sini Tofaş-Fiat, yüzde 7.3'ünü Volkswagen, yüzde 6.4'ünü Opel, yüzde 6.3'ünü Hyundai, yüzde 6.0'ını Toyota, yüzde 5.1'ini Honda, yüzde 3.3'ünü Peugeot, yüzde 28.8'ini ise diğer markalar oluşturmaktadır.

Dünya Ekonomisi

Küresel çalkantı endişeleri artırdı

ABD ekonomisinde yaşanan gelişmeler adeta küresel ekonomiyi diken üstünde tutmaya devam ediyor. Her geçen gün artan belirsizlik, beraberinde endişe artışını da getiriyor. Küresel ekonomisinde yaşanan enflasyon gelişmeleri de diğer bir endişe kaynağını oluşturuyor.

Son dönemde, ABD ekonomisine ilişkin verilerin yanısıra FED Başkanı Bernanke'nin açıklamaları, ABD'de faiz indirimlerinin devam edeceğine yönelik beklentileri artırarak dolar'ın önemli ölçüde değer kaybetmesine neden olmuştu. Öte yandan, petrol ve emtia fiyatları ile gıda fiyatlarındaki artış dünya genelinde enflasyon üzerinde baskı yaratmakta. Merkez bankaları ve hükümetler tarafından alınan önlemlere rağmen, global piyasalardaki belirsizlikler nedeniyle dalgalanmaların önümüzdeki dönemde de devam etmesi bekleniyor.

Avrupa Merkez Bankası bir süredir kısa vadeli faiz oranlarını değiştirmeyerek yüzde 4 seviyesinde tutmuştu. Toplantı sonrasında yapılan açıklamada ECB, finansal piyasalardaki sorunların devam ettiğini ve bu durumun reel ekonomiye ilişkin belirsizlikleri artırdığını vurgulamıştı. Son çeyrekte, Euro Alanı'nda ihracat gelirleri ABD ekonomisindeki yavaşlama paralelinde hız keserken, gıda ve enerji fiyatlarındaki artış tüketimin zayıflamasına neden olmuş ve büyüme yavaşlamıştı. Üretime ve iş dünyası güvenine ilişkin en son açıklanan veriler de ekonominin yavaşlamaya devam ettiğini

göstermekte. Öte yandan, gıda ve enerji fiyatlarındaki artışın yanısıra işgücü maliyetlerindeki yükseliş enflasyon üzerinde baskı oluşturmakta. Ocak ayında enflasyon son 14 yılın en yüksek seviyesi olan yüzde 3,2'ye yükselmiş, Şubat ayında da bu düzeyini korudu. Enflasyonun yükselmesinden rahatsızlık duyan ECB, enflasyonda bir düşüş beklendiğini ancak düşüşün tedrici olacağını belirtmişti. Vadeli piyasalar, önümüzdeki dönemde ECB'nin faiz oranlarını bir süre daha değiştirmeyeceğini öngörmekte. Çin'de tüketici enflasyonu Şubat

ayında 11 yılın en yüksek düzeyi olan yüzde 8.7'ye fırlayarak, bu yıl Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapmaya hazırlanan ülkede ciddi bir ekonomik sorun olarak ortaya çıktı. Ocak ayı enflasyonu yüzde 7.1 olmuştu. Şubat için ekonomistlerin beklentisi yüzde 8 idi.

Ulusal İstatistik Bürosu beklenmedik yükselişe neden olarak, çok sert geçen kış koşulları ve ay takvimine göre kutlanan yeni yıl tatilindeki mevsimsel fiyat artışlarını gösterdi. Büro, Şubat ayında gıda fiyatlarının bir yıl önce aynı döneme göre yüzde 23.2 artış gösterdiğini bildirdi.

Verilerdeki olumlu bir yön, gıda dışı enflasyonun Ocak'taki yüzde 1.5 düzeyinden az farkla, yüzde 1.6'ya çıkması oldu.

İstatistik Bürosu, hükümetin enflasyonu geçen yılın ortalaması olan yüzde 4.8'in altında tutma hedefinin artık daha zora gireceğini kaydetti.

Dünya genelinde ekonomistler değişken gıda ve enerji fiyatlarını, enflasyonist etkileri değerlendirirken göz ardı etme eğilimindedir ancak gıda harcamalarının tüketici fiyat sepetinin üçte birini oluşturduğu Çin'de bunu yapmak kolay değil.

Ulusal İstatistik Bürosu, "Duru-

mu sakın bir görüşle izlemek ve doğru yargılara varmak zorundayız. Sağlam ve hızlı ekonomik büyümeyi sağlamak için genel fiyat düzeylerinde aşırı artışı durdurmak amacıyla etkin önlemler alıncağız" dedi.

Çin yönetiminin, Ağustos ayında yapılacak Olimpiyatlar öncesinde sorunlar çıkmasına engel olmak için hiçbir önlemi almaktan kaçınmayacağı belirtiliyor.

Dünyanın en büyük kredi kartı ağı Visa, New York Borsası'ndaki birincil halka arzında elde ettiği 17.9 milyar dolarlık gelirle rekor kırdı. Visa, New York Borsası'nda işlem görmeye başlayacak. Visa'nın küresel kredi krizine doğrudan maruz kalmaması, şirketin halka arzına olan talebi artırdı. Visa'nın halka arzı, şirketin küçük rakibi MasterCard'ın 2006'daki birincil halka arzının ardından yatırımcılar tarafından büyük bir ilgiyle bekleniyordu. MasterCard'ın hisse senedinin değeri, halka arz edildiğinden bu yana dörde katlandı.

Dünyanın en büyük sigorta şirketi AIG, tarihinin en büyük zararını açıkladı. Şirket, dördüncü çeyrekte 5 milyar 300 milyon dolar zarar etti. AIG'nin zarar etmesinde, subprime krizi nedeniyle varlıklarının değerini 11 milyar 120

milyon dolar düşürmesi etkili oldu. Konuya ilişkin bir açıklama yapan şirket yönetimi, silinen varlıkların zamanla telafi edilmesini beklediklerini ancak küçük bir kısmın ciddi biçimde bozulduğunu kaydetti.

Avrupalı bankaların, küresel kredi krizi öncesinde, ABD'li bankaların aksine, şirketlerin artan kredi talebini karşılamak için diğer bankalardan yüklü miktarda borçlandığı bildirildi.

Uluslararası Ödemeler Bankası'nın verilerine göre, Eylül 2007 sonu itibarıyla Avrupalı bankaların diğer bankalardan aldığı net borç 800 milyar dolar düzeyindeydi. Bu değer, 1997'de neredeyse sıfırdı.

Eylül 2007 sonu itibarıyla, ABD'li bankalar ise diğer bankalardan 442 milyar dolar net borç aldı. Bu değer, 1999'da neredeyse sıfırdı.

Avrupalı bankaların birbirlerinden yüklü miktarda borç almalarının kredi krizine ivme kazandırmış olabileceği belirtiliyor.

Yaz aylarında likidite azalmaya başladığında, Avrupalı bankaların kısa vadeli borçlarını döndürmek için büyük çaba harcayarak krizi derinleştirdiği tahmin ediliyor.

ÜFE: 3,17, TÜFE: 0,96

Mart ayında Üretici Fiyatları Genel Endeksinde bir önceki aya göre yüzde 3,17, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 6,26, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 10,50 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 5,95 artış gerçekleşti. Aylık değişim tarım sektöründe yüzde 0,82, sanayi sektöründe ise yüzde 3,75 oldu. Endekste kapsanan 756 maddeden; 186 maddenin ortalama fiyatlarında değişim olmazken, 441 maddenin ortalama fiyatlarında artış, 129 maddenin ortalama fiyatlarında ise düşüş gerçekleşti.

Mart ayında Tüketici Fiyatları Genel Endeksi bir önceki aya göre yüzde 0,96, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 3,09, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 9,15 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 8,40 artış gerçekleşti. Ana harcama grupları itibariyle en yüksek aylık artış çeşitli mal ve hizmetler grubunda yaşandı. Endekste kapsanan 454 maddeden; 65 maddenin ortalama fiyatlarında değişim olmazken, 291 maddenin ortalama fiyatlarında artış, 98 maddenin ortalama fiyatlarında ise düşüş yaşandı.

ÜFE	MART 2008 (2003=100)	MART 2007 (2003=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	3,17	0,97
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	6,26	1,88
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	10,50	10,92
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	5,95	10,63

TÜFE	MART 2008 (2003=100)	MART 2007 (2003=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,96	0,92
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	3,09	2,36
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	9,15	10,86
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	8,40	10,15

		2008			2007								
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
ÜFE	Bir önceki aya göre değişim	0,42	2,56	3,17	0,80	0,39	-0,11	0,06	0,85	1,02	-0,13	0,89	0,15
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	0,42	3,00	6,26	2,69	3,09	2,98	3,05	3,93	4,98	4,84	5,78	5,94
TÜFE	Bir önceki aya göre değişim	0,80	1,29	0,96	1,21	0,50	-0,24	-0,73	0,02	1,03	1,81	1,95	0,22
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	0,80	2,11	3,09	3,60	4,12	3,87	3,11	3,13	4,19	6,08	8,15	8,39

Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri

Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak - Şubat (Milyon YTL)			2008 Yılı Bütçe Hedefi
	2007	2008	Artış (yüzde)	
Genel Bütçe Gelirleri	25.320	32.329	21.6	199.410
Vergi Gelirleri	22.617	29.335	22.9	171.206
Gelir, Kar ve Ser. Kazanç üzerinden Alınan Vergiler	7.566	10.107	25.1	52.600
Gelir Vergisi	4.724	6.175	23.4	38.100
Gelir Vergisi Tevkifatı	4.326	5.742	24.6	35.141
Kurumlar Vergisi	2.841	3.932	27.7	14.500
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	2.962	3.862	23.3	14.264
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	1.252	1.486	15.7	4.029
Motorlu Taşıtlar Vergisi	1.243	1.476	15.7	3.877
Dahilde Mal ve Hizmetlerden Alınan Vergiler	8.664	11.335	23.5	71.382
Dahilde Alınan KDV	1.888	3.360	43.8	17.652
Özel Tüketim Vergisi	5.533	6.491	14.7	44.719
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergileri	544	641	15.1	3.976
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	3.845	4.838	20.5	33.502
İthalde Alınan KDV	3.485	4.395	20.7	30.500
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	681	722	5.67	8.978
Harcamalar	33.801	32.913	-2.69	222.53

EKONOMİK VERİLER

	2006	2005	2004	2003	2002	2001
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)	575.784	486.401	428.932	356.681	275.032	176.484
GSMH (milyon/dolar)	399.673	360.876	299.475	239.235	179.898	145.693
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	6.0	7.6	9.9	5.9	7.9	-9.5
Kişi başına GSMH (ABD Doları)	5.477	5.008	4.172	3.383	2.598	2.123
Üretim Endeksi	137.6	130.0	123.4	112.4	103.3	94.4
Toplam İhracat (milyon/dolar)	85.279	73.476	63.167	47.253	36.059	31.334
Toplam ithalat (milyon/dolar)	137.321	116.774	97.540	-22.087	51.584	41.399
Dış Ticaret Dengesi (milyon/dolar)	-52.042	-43.298	-34.373	69.340	-15.495	-10.065
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	67.4	63.0	64.8	68.1	69.9	75.7
İşsizlik Oranı (%)	9.9	10.3	10.3	10.5	10.6	8.5
Kamu Net Borç Stoku (milyon/dolar)	257.811	269.137	272.161	251.106	216.037	159.752
İç Borç Stoku (milyon YTL)	265.915	257.535	233.864	201.319	154.798	125.458
Dış Borç Stoku (milyon/dolar)	97.290	90.507	97.885	95.581	102.017	63.911
Merkezi Yönetim Borç Stoku (milyar/dolar)	245.5	247.1	235.8	202.6	148.5	123.6
Cari İşlemler Dengesi (milyon/dolar)	-31.460	-22.708	-15.604	-6.808	-1.789	3.390

(Bin YTL)	2008		2007		2006
	14 Mart	7 Mart	28 Aralık	16 Mart	29 Aralık
Emisyon	28.659.600	27.848.374	27.943.811	23.046.174	23.048.304
Para Arzı					
- M1	75.040.755	72.836.466	77.674.822	65.909.523	42.624.107
- M2	361.590.247	355.820.550	345.028.428	310.174.244	182.101.091
- M3	387.786.176	382.359.289	370.077.665	333.325.100	191.489.106
Yurtiçi Kaynaklı YTL Mevduat	220.830.173	217.351.450	209.845.693	179.663.586	168.858.028
- Vadeli Tasarruf	151.815.139	151.589.888	144.025.106	124.118.387	116.860.397
- Vadesiz Tasarruf	14.416.589	14.489.188	13.502.656	12.804.690	11.889.211
- Vadeli Ticari	30.231.920	30.059.839	27.046.729	25.236.864	22.616.587
- Vadesiz Ticari	10.815.862	9.811.400	13.150.172	8.298.948	8.948.002
- Resmi Mevduat	13.550.663	11.401.135	12.121.030	9.204.697	8.543.831
Kredi Stoku	238.201.438	236.119.725	222.832.596	182.523.752	174.353.503
- Tüm Banka Kredileri	238.201.438	236.119.725	222.832.596	182.523.752	174.353.503
- M.B. Kredileri	0	0	0	0	0
Bank. El. Tah. ve Bono	156.414.354	154.559.482	148.075.355	151.023.637	140.748.782

Mevzuat Değişiklikleri

- 04.03.2008** - 5736 Sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Uzlaşma Usulü ile Tahsili Hakkında Kanun Genel Tebliği (Sıra No:1)
- Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: V, No:99)
- 06.03.2008** - 5736 Sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Uzlaşma Usulü ile Tahsili Hakkında Kanun Genel Tebliği (Sıra No: 2)
- Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Alacakları İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- 07.03.2008** - 5736 Sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Uzlaşma Usulü ile Tahsili Hakkında Kanun Genel Tebliği (Sıra No:3)
- 08.03.2008** - İhraççıların Muafiyet Şartlarına ve Kurul Kaydından Çıkarılmalarına İlişkin Esaslar Tebliği (Seri : IV, No:39)
- Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Olan Halka Açık Anonim Ortaklıkların Temettü ve Temettü Avansı Dağıtımında Uyacakları Esaslar hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: IV, No: 40)
  - Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: XI, No: 28)
- 12.03.2008** - 5746 Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun
- 14.03.2008** - Parasal Sınırlar ve Oranlar hakkında Genel Tebliğ (Sayı: 2008/1)
- 19.03.2008** - Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Olan Anonim Ortakların Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri: IV No: 41)
- 22.03.2008** - Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 23.03.2008** - Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 25.03.2008** - Tahsilat Genel Tebliği (Seri: B) (Sıra No:1)
- 26.03.2008 (Mükerrer)** - 2008/13392 Tarımsal Faaliyette Kullanılan Mazot ve Kimyevi Gübri İçin Çiftçilere Alan Bazlı Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Karar
- 27.03.2008** - 5736 Sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Uzlaşma Usulü ile Tahsili Hakkında Kanun Genel Tebliği (Sıra No: 4)

Vergi Takvimi

- 07.04.2008** - Mart 2008 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 09.04.2008** - 16-31 Mart 2008 Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde. Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödemesi
- 10.04.2008** - 16-31 Mart Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- 15.04.2008** - Mart 2008 Dönemine Ait Kolalı Gazoz, Alkollü İçecekler ve Tütün Mamullerine İlişkin Özel Tüketim Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- Mart 2008 Dönemine Ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- Mart 2008 Dönemine Ait Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin Özel Tüketim Vergisinin (Tescile Tabi Olmayanlar) Beyanı ve Ödemesi
- Mart 2008 Dönemine Ait Özel İletişim Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- Mart 2008 Dönemine Ait Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- Mart 2008 Dönemine Ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödemesi
- 21.04.2008** - Mart 2008 Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin EK:4 No.lu ÖTV Bildirim Formu
- Mart 2008 Dönemine Ait Kolalı Gazozlara İlişkin EK:7 No.lu ÖTV Bildirim Formu
- Mart 2008 Dönemine Ait Alkollü İçeceklerle İlişkin EK:8 No.lu ÖTV Bildirim Formu
- Mart 2008 Dönemine Ait Tütün Mamullerine İlişkin EK:9 No.lu ÖTV Bildirim Formu
- Mart 2008 Dönemine Ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallarına İlişkin EK:10 No.lu ÖTV Bildirim Formu
- Mart 2008 Dönemine Ait Yarışma ve Çekilişlerle Futbol Müsabakalarına ve At Yarışlarına Ait Müşterek Bahislerle İlgili İntikal Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- Mart 2008 Dönemine Ait Şans Oyunları Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- Mart 2008 Dönemine Ait İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- Mart 2008 Dönemine Ait Müşterek Bahislere İlişkin Eğlence Vergisinin Beyanı ve Ödemesi ile Diğer Eğlence Vergilerine İlişkin Eğlence Vergisinin Ödenmesi
- Mart 2008 Dönemine Ait Yangın Sigortası Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- Mart 2008 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajının Muhtasar Beyanname ile Beyanı
- 24.04.2008** - Ocak-Şubat-Mart 2008 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajının Muhtasar Beyanname ile Beyanı
- Mart 2008 Dönemine Ait Kurumlar Vergisi Stopajının Muhtasar Beyanname ile Beyanı
- Mart 2008 Dönemine Ait İstihkaktan Kesinti Suretiyle Tahsil Edilen Damga Vergisi ile Sürekli Mükellefiyeti Bulunanlar İçin Makbuz Karşılığı Ödenmesi Gereken Damga Vergisinin Beyanı
- Ocak- Şubat- Mart 2008 Dönemine Ait GVK Geçici 67. Mad. Kapsamında Yapılan Tevkifatların Muhtasar Beyanname ile Beyanı
- Mart 2008 Dönemine Ait Katma Değer Vergisinin Beyanı
- Ocak- Şubat- Mart 2008 Dönemine Ait Katma Değer Vergisinin Beyanı
- 25.04.2008** - 2007 Yılına İlişkin Kurumlar Vergisi Beyannamesinin Verilmesi
- 1-15 Nisan 2008 Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- 1-15 Nisan 2008 Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde. Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödemesi
- 28.04.2008** - Mart 2008 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajının Ödemesi
- Ocak- Şubat- Mart 2008 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajının Ödemesi
- Mart 2008 Dönemine Ait Kurumlar Vergisi Stopajının Ödemesi
- Mart 2008 Dönemine Ait İstihkaktan Kesinti Suretiyle Tahsil Edilen Damga Vergisi ile Sürekli Mükellefiyeti Bulunanlar İçin Makbuz Karşılığı Ödenmesi Gereken Damga Vergisinin Ödemesi
- Ocak- Şubat- Mart 2008 Dönemine Ait GVK Geçici 67. Mad. Kapsamında Yapılan Tevkifatların Ödemesi
- Mart 2008 Dönemine Ait Katma Değer Vergisinin Ödemesi
- Ocak- Şubat- Mart 2008 Dönemine Ait Katma Değer Vergisinin Ödemesi
- 30.04.2008** - Mart 2008 Dönemine Ait Haberleşme Vergisinin Beyanı ve Ödemesi
- 2007 Yılına İlişkin Kurumlar Vergisi Ödemesi
- SSK (Mart 2008) Sigorta Primlerinin Ödemesi
- Bağ-Kur Sigortalılarının Nisan 2008 Sigorta Primi ve Sağlık Sigorta Primlerinin Ödemesi

Mart 2008 Kronoloji

01 Mart İsrail birliklerinin Gazze Şeridi'ne uçak ve tankların desteğinde başlattığı operasyonda 49 Filistinli ölümlen çok sayıda yaralı var.

02 Mart Rusya'da yapılan devlet başkanlığı seçimlerini Putin'in desteklediği Dimitri Medvedev kazandı.

03 Mart Genelkurmay Başkanı Büyükanıt, Güneş Harekatının bitirilmesinde ABD'nin etkisi olduğunu ispatlasınlar üniformamı çıkarırım dedi.

04 Mart Genelkurmay yapılan eleştirilere, "Bu saldırılar Silahlı Kuvvetlerin terörle mücadele azmine hainlerden daha fazla zarar veriyor" dedi.

05 Mart Ankara Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş.'ye ait toplam 9 santralin özelleştirme ihalesini 510 milyon dolarla Zorlu Enerji kazandı.

06 Mart Üniversitelerde turban yasağını kaldıran Anayasa değişikliğinin iptali için CHP ve DSP'nin açtığı davayı Yüksek Mahkeme kabul etti.

07 Mart Edirne Belediyesi'nde açılan ihalelere fesat karıştırıldığı iddiasıyla 8 ilde çok sayıda kişi gözaltına alındı.

08 Mart Eski TİP milletvekili ve ÖDP Onursal Başkanı Sadun Aren yaşamını yitirdi.

09 Mart Sosyal güvenlik reformu tasarısına karşı Türk-iş ortak eylem çağrısı yaptı.

10 Mart Emek Platformu uyarı amaçlı iş bırakma kararı aldı.

11 Mart Danıştay YÖK Başkanı Özcan'ın rektörlere yolladığı "turbanlıları derse alın" talimatını hukuksuz bularak yürütmesini durdurdu.

12 Mart Başbakan Erdoğan, bir Amerikan gazetesine, Güneydoğu'da PKK'nın etkisini azaltmak ve halkın refah seviyesini yükseltmek için 12 milyar dolar bütçe ayrıldığını söyledi.

13 Mart Dünya piyasalarında ham petrolün varil fiyatı 110 dolara çıktı.

14 Mart Yargıtay Başsavcılığı, laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiğini belirttiği AKP hakkında kapatma davası açtı.

15 Mart Başbakan Erdoğan, AKP'ye kapatma davası açan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Abdurrahman Yalçınkaya'yı sert bir şekilde eleştirdi.

16 Mart AKP parti kapatmayı zorlaştıracak Anayasa değişikliğide dahil çeşitli düzenlemeler üzerinde çalışma başlattı.

17 Mart Dış piyasalarda yaşanan gelişmeler ve AKP'ye ka-

patma davası borsayı 3 bin 176 puan düşürdü, döviz yükselişe geçti.

18 Mart ABD Merkez Bankası faizleri 0.75 puan düşürerek, yüzde 2.25'e geldi. FED son 6 ayda faizi 4 puan indirdi.

19 Mart ABD, likidite krizini hafifletmek için mortgage şirketlerinin sermaye yeterlilik oranını yüzde 30'dan yüzde 20'ye düşürdü.

20 Mart Açtığı kapatma davası sonrası AKP'nin ve dinci basının hedefi haline gelen Yargıtay Başsavcısı Yalçınkaya'ya Türkiye'den 24, KKTC'den 2 hukuk fakültesinin dekanı destek bildirisi yayınladı.

21 Mart Cumhuriyet Gazetesi Başyazarı İlhan Selçuk, Ergekon soruşturması kapsamında evine yapılan baskınla gözaltına alındı. İşçi Partisi Genel Başkanı Perinçek ve Ulusal Tv. Yöneticileride aynı operasyon kapsamında gözaltına alındı.

22 Mart DTP'nin Van, Hakkari, Siirt ve Şanlıurfa'daki nevroz kutlamaları sırasında ortaklık savaş alanına döndü, bir kişi öldü, yüzlerce kişi yaralandı. İlhan Selçuk savcılık tarafından serbest bırakıldı.

23 Mart Hakkari Yüksekova'daki nevrüz kutlamalarında olaylar çıktı 1 kişi öldü.

24 Mart Türkiye'ye gelen ABD Başkan Yardımcısı Cheney, Gül, Erdoğan ve Büyükanıt'la görüştü.

25 Mart Yapı Kredi Bankası Genel Müdürü Tayfun Bayazıt, siyasi belirsizliğin küresel çalkantının etkisini büyüteceğini söyledi.

26 Mart Türkiye'nin ileri gelen 7 sivil toplum kuruluşu, Türkiye için sağduyu çağrısı adına verdikleri ortak bildiriyle bir an önce kavga ve kaos ortamından çıkılmasını istedi.

27 Mart Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısı TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmeye başlandı.

28 Mart DİSK, KESK, TÜRMOB, Türk Tabipler Birliği ve Türk Diş Hekimleri Birliği, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı'na karşı 1 Nisan günü eylem yapma kararı aldı.

29 Mart Genelkurmay, Kuzey Irak'taki PKK kamplarının karadan topçu ateşiyle havadan da uçaklarla vurduğunu ve 12 teröristin öldürüldüğünü açıkladı.

30 Mart Şii lider Muhteda el Sadr, hükümet kuvvetleriyle şii milisler arasında 150'den fazla ölü verilen çatışmaların ardından bütün yandaşlarından sokaklardan çekilmelerini istedi.

31 Mart Anayasa Mahkemesi AKP'nin kapatılması istemiyelerle hazırlanan iddianameyi oy birliğiyle kabul etti.